

YÖN

HAFTALIK GAZETE

İNÖNÜ
«ŞAH»
DEDİ

«ULU HAKAN»
ABDÜLHAMİT
VE SONRASI...

KÖKÜ DIŞARIDA
DİPLOMASİ

OKUYUCUDAN YÖNE

Fikir Hürriyeti baskı ve tehditle kısıtlanamaz!

Ben bir devlet memuruyum. 10 yılı aşkın bir hizmetim var. Ancak şu var ki, bu on yılı aşkın zaman içinde Memur Kanununun dar çerçevesinde olmasına rağmen, kanunların anlamı içinde kaldım. Başta Anayasa olmak üzere gerek ceza kanunlarının gerek idari kanunların sınırladığı hak ve hürriyetleri her Türk vatandaşı gibi kullanmakta serbesttir. Rejim demokrasi rejimidir. Herseyden önce bu rejimde insan hak ve hürriyetlerine saygı gösterilir. Baskı ve tehdidin bulunduğu yerde rejim buhranlar ve dalgalanmalar geçirme mahkûmdur ve buhran ergeç patlak verir. Bu bir tarihi karnedir ve oluşumdur.

Madem ki, rejim demokrasi rejimidir bu baskı ve tehdit neredir? Bir Bakanlık Bakanı, Müsteşarı veya Müsteşar Müavini de, işi. Yeşiline bir başkası gelebilir. Fakat bu durum, o Bakanlığın en alı kademelerine kadar, sarı ve kırmızı hareketlere meydan vermez ve vermemelidir. Bülük bir tonluk olan bir Bakanlıkta her kademe her çeşit insanlar vardır. Hepsinin fikri düşüncesi vasıfı ve takip ettikleri yol bir olmaz. Bir memur adam vardır hiç gazete okumaz, bir memur adamı vardır bütün gazeteleri okumak, günlük sosyal ve ekonomik davalara takılı olmak ve fikri düşüncelerini açıklama kavuşturmak için arkadaşının, abba, bunun gazetesi de olsa - almı okur. Fakat bu bir avıp, bir düşüklük değil, memleketin ekonomik ve sosyal davalarını öğrenmek için okuması bir şereftir, vatan borcudur.

Bir Milliyet, bir Akşam, bir Yön, bir Cumhuriyet, bir Ulus gazetesi alıp Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde okumak yasak mıdır? Bir Müsteşarın değişmesiyle Bakanlık içinde bu gazeteleri bulundurup okumak hangi kanunla yasaklanmıştır. Daha açık konuşmak gerekirse konuşalım: Milli Eğitim Bakanlığının Yeni Müsteşarı (Adnan Ötügen) dir. Ötügen eski Yayın Müdürüdür. Beraber çalıştığı

BASINDAN ULUS

Operet!..

Millî Eğitim Bakanı Cihat Bilgehan «Lehlebi Horhor» operetinde geçen «Morrison traktörü», «Gidip kendimi bir aşırı saçlı hocaya okutayım», «Koalisyon gibi dağılmışsınız» benzeri masum nükteleri oyundan çıkartmış... Tabii nükteden yoksun kalan operet de kuşa dönmüş... Bize kafırsa hiç üzülme lüzum yok... Yasak edilen nüktelerin yerine bir iki defa Cihat Bilgehanın adını geçirsiniz, oyun eskisinden daha gülünç olur!..

Sinasi N. BERKER

eski mesai arkadaşları kendisini iyi tanırlar.

— (Adnan Ötügen Bey! sen tanırısın, rengini de iyi bilirsin. Bu tip gazete ve dergilerle, sosyalist ve komünist gazetelerle meşgul ol, Juhanuzu veya okuduğunuzu görürse siz bir gün bile bu Bakanlıkta tutmaz atar, hattâ istikbaliniz mahvolur.) — diyebilecek kundeti acaba kimden ve nerden bulabiliyor eski mesai arkadaşları. Soruyorum Adnan Ötügen beyden: Anayasamızın her vatandaşta tanıdığı sibi bana da tanımış olduysa okuma - yazma - düşünme ve yayma hürriyetini hangi kanunun hangi maddesiyle kısıtlanmak isteniyor? Bu kısıtlamayı kimler yapmak istiyor? Kimse beni tehdit edemediği gibi komünistlikle de suçla, vama. İspat etmek gerektir.

Yalnız sunu hatırlatmak istiyorum beni tehdit edenlere. Türkiye Cumhuriyetinin Anayasasının işi altında yaşadıkça değil, vazifenden atmak ve iş hayatını mahvetmek, okuma - yazma - dü-

şünme ve fikir hürriyetlerini dahi kısıtlayamazsınız. Cumhuriyet, Milliyet, Akşam, Yön ve Ulus gazetelerini okumak, sosyal ve ekonomik davalarda fikri görüşünü söylemek komünistlik değildir efendiler. O devir çoktan kapandı. İnsan haysiyet ve şerefi ile oynamayın. Baskı ve tehditleriniz, Müsteşara yakınlığınız ve renginiz ne olursa olsun, eşit şartlar altında mücadele etmek istiyorsanız işte meydan efendiler. Açın boğularınızı.

Millî Eğitim Bakanlığının Yayın Müdürlüğü Derleme Memuru Ali Rıza Yalçın

Uyanıstan Korkanlar!

Efendiler! 1965 Türkiyesindeyiz. Ve de 27 Mayıs Anayasası ile kişi haklarımız ve fikir özgürlüğümüz garanti altına alınmıştır. Anayasamızın getirdiği fikir özgürlüğünü kısıtlamaya kalkınlar, mutlaka hüs, rana uğracağlardır. Önce bunu böylece bilelim.

Ama ne utanç vericidir ki, hâlâ 1965 Türkiyesinde ve üstelik Eğitim Bakanlığında Yön, Sosyal Adalet, Cumhuriyet, Akşam gibi dergi ve gazeteleri okuyan memurlar, müdürleri tarafından insan onuru hiçe sayılmasına, Anayasa hiçe sayılmasına, «Bir daha bu işleri yavmları okumaları halinde işlerinden atılacakları ve havalaları boynuca sürünme mahkûm bırakılacakları» tehditleriyle sindirilmek istenmektedirler. Hem de Müsteşarın adı kullanılarak...

«Avağımızı denk almalmıştız ve bu son ihtarımla Yeni Müsteşar Adnan Ötügen'in tanınmazsınız, teftişe çıktığı zaman elimizde sosyalist eser ve gazeteleri okurken sördüğün takdirdi mahvoldurmuşuz... Ama Yeni İstanbul ve Adalet gibi gazeteleri okursak, kimse ses çıkarmaz ve el üstünde tutulmuşuz...»

Adnan Ötügen Müsteşar olabilir. Buna kimse'nin bir diyeceği yok, fakat Adnan Ötügen Anayasa mıdır?

Ya Anayasa vardır, ya kevfî idare... Eşer Anayasa varsa, ona saygılı olmaya mecburuz ve asıl avaklarımızı denk alması gereken kişiler Anayasaya saygı duymayan, ona inanmayan kişilerdir. 27 Mayıs öncesi özelemler içinde kıvranan kafa çıkarmak tehdidi bize viz gelir.

1965 Türkiyesinde halkın uyanı şından korkan küçük adamlar, biliniz ki:

Anayasa dışı terörleriniz para etmeyecektir. Halk ict ve distans! alabildiğine sömürülüşünün ve dönen dolapların mutlaka farkına varacaktır. Korkunuz, telâşınız bundan mı?

Sunu kafalarınıza twice sokun ki, sosyalist olmak, sosyalist eserleri okumak, sosyal ve ekonomik konularda sosyalist fikirleri savunmak suç değildir. Buna rağmen sizler, hakaret ederek, kişi hak ve hürriyetlerini kısıtlamak ve kişisini pederen alıyorsunuz? Hâlâ anlamı yor musunuz ki, 27 Mayıs öncesi nin ve Abdülhamit devrinin kararlık eñleri bir daha veri gelmemek üzere yok olup gitmiştir. Bir top lunda kişiler istedikleri fikirlere sahip olabiliyorlar, ama birinin ötekini tehdit etmeve hakkı yoktur, yetkisi yoktur. Ve hele kişi bu baskıya idari mevkiinden yararlanarak yapıyorsa, utanç vericidir. Suçtur.

İsteseniz de istemeseniz de, HALK UYANIYOR! RÜKNETTİN BIRYOL

Not: Adnan Ötügen'in adını bizi tehdit eden müdür kullanmıştır. Kendisinin olaydan haberi olup olmadığını bilmiyoruz.

Gelin kardeşler, bir kez daha aldanmıyalım

1964 yılı sonlarında en yetkili kişilerden dinledik. 1965 yılı olaylara gebe'dir diye. Gerçekten de doğum sancuları başgötsermektedir.

C.H.P. nin köyde mütegalibeye, toprak ağasına, şehirdede, halktan kopmuş geniş sermayedarlara sıkı fıkı sarılması ile doğan D.P. nin on yıllık yönetimi, Osmanlı hanedanından devraldığımız bütünlük bir Türkiyeden farklı değildi.

27 Mayısın getirdiği modern Anayasa sayesinde, gerçekten de 1965 yılında hersey günışığına çıkmıştır. Bunu görmemek en azından bakar körlüktür. Ne yazık ki sömürücü mutlu azınlık, hâlâ daha halkımızın uyanmaması için dinimizin esasları ile bağdaşmayan sözde kurslar ve benzeri hurafelerle yüklü derneklerde yetişmiş yobazları köylere göndermek çabalarındadırlar.

Yirminci yüzyılın medeni vasıtalarından, insanca yaşama olanaklarına bütün kitleleri kavuşturmuşlar da, eksik olan tek şeyleri hurafelerimiz! Hattâ halkta gördükleri bu iman noksanlığını pekleştirmekte bunları da yetersiz bulup, her köşe başına bir mahalle mektebi yerleştirmek azim ve gayretli içindedirler.

Kırk senedir karşımıza çıkan bu efendilerin çocuklarına bir göz atacak olursak; Türkiye üniversitelerini de yetersiz bulup oluk gibi dışarlara aktığını görürüz. Sorsak kendilerine, Kur'an kurslarında, imam hatip okullarında, hattâ ilâhiyat fakültelerinde bunlardan birinin çocuğu var mıdır? «Ben Kur'an kursunda, imam hatip okulunda okuttum; Benim çocuğum Selimiyede, Sultanahmette, Hacıbayramda imamdır» diyebilen bir tanesi çıkabilir mi? Birakın köylere şehirleri!..

İş bunu anlamak. Ve bunu anladığımız için sahte dinlerin karşlarına çıkarak köylünün çocuğu da müsbet ilimden yararlanacak tezini savunularla giriştikleri kıyasıya mücadeleyi hepimizin anlaması gerek.

Yine bağırıp duruyorlar her gittikleri yerde, «Hersey hükümetten beklenmez, memlekette yaygın bir komünizm faaliyeti var Zenginler, özel teşebbüsçüler bunlarla mücadele etmeli» diye. Halk bunun hayramı acaba? Neden sadece paralılar çağırıyor bu mücadeleye, kimler acaba bu komünist faaliyetleri yürütenler? Niçin her şey ellerinde olduğu halde, bu komünistleri halkın arasından tutup çıkarmazlar ortaya? «Al adalet, sana komünist teslim ediyorum, ver bunun cezasını. Millete de tanıtt bunları» demezler. Hükümetlerden daha mı güçlü acaba bu komünistler?..

Yok kardeşler yok. Koparılmak istenen yaygaranın içyüzü başka:

Bir şişe biranın yirmi lira olduğu, onbeş yaşlarındaki kızların çirliçiplik oynadığı Göl Gazinlarında Marita kavun karpuz yiyip geçiren kendileridir de ondan.

İstanbul Boğalarına kazık gibi dikilen mesire otellerinde ağarmış saçlarından da utanmıyarak kurbanlık seçer gibi kadın seçenler kendileridir de ondan.

Bizlerin saygı duyduğu Medeni Kanunu ayaklar altında çiğneyip bu sekreter, bu hizmetçi, bu da kızına dans öğretiyor baha neleriyle ayrı ayrı odalarında genç genç kızlarımızı kirleten kendileridir de ondan.

Din daha kulaklarımızı çınlatmadı mı İzmir, Bursa, Eskişehir skandalları! Söndü mü hafızalarımızdan Faruk Çöl cinayetinin âkabeti? Kimler için pısrık ışıklı gece kulüpleri, pavyonlar! Nerelelerinden belli bunların dini, imanı! Neden bağırıp gezerlermiş evi yannısı çavıt gibi!

Aldanmayalım kardeşler bu emek, ahlâk, fazilet, ırz düşmanlarına, aldanmayalım. Bunlar bizleri aldatmak için bütün imkân-lara sahiptirler. Üstelik bunların sırtını dayadığı bir de Sam Amcaları var. Bunların bu Sam Amcalarının emelleri uğruna yapmaya cakkarı ahliâksizlik, bağvuramayacakları metod, yemeyecekleri ne ne yoktur. Tanıyalım artık bunları. Bunlar kendi çıkarlarını yabancılara ortaklıklarına dayamış, alınları damgalı Türkiye Çombeleridir.

İznik Kalesinden giren Kara Yusuf öyle bağırırdı: «Kara Yusuf içeri, hasarat dışarı!» Bizim de bağırarak zamanımız gelmiştir. Gerçek yurtseverler, toplumcular iş-başına içeri, Çombeler dışarı!..

Fevzi KAVUK (Müşküre Köyü Muhtarı)

Bu Şiir Memedin Çok Memedin

Subeden emir saldılar Kasaturahı candarmalar Geldiler Memedi tarladan askere aldılar

Koca koca tarlalar tavamı gökyüzü Bir ucundan doğar gün batar bir ucundan Bilmem nerde bir adam Toprağa dokumadan Sağar geceyi gündüzü

Koca koca tarlalar sonrası Memet Yüz Memet bin Memet yüzbin Memet Ana avrat bir de velet Sabahtan akşama el toprağında Ha gayret de gayret

Ana işte baba işte velet düşe Muskalı velet boncuklu velet marazlı velet Uyur bütün gün yutmuş afonyu Kara kara sinekler Ağzım yer Yer burnumu

Eşeğin kuyruğu uzar bu belli Ağaç uzar ekin uzar bu belli Memet uzamaz Oyle mi

Memet bal gibi uzar bunu herkes biliyor Bilmeyen varsa görmüyor domuzuna Memet ki atıp yorgam yastığı omuzuna Hergün burnumuzun dibinde geçiyor Yüce kentlerin ırzına

ERDOĞAN ÇOKDURU

az gelişmiş ülkeler ve sosyalizm

fethi naci

Ödemeli isteme adresi: GELİŞİM YAYINEVİ P.K. 655 - İstanbul

İstanbul Dağıtımı UĞRAK KİTABEVİ Beyazsaray - Beyazıt

(Fiyatı 7,5 Lira)

İÇTEN DIŞA...

Geçen haftanın içinde bir gün, Başbakan Yardımcısı Süleyman Demirel «Komünizm kokmayan bir toprak reformu istiyoruz» diyordu.

Adalet Partisi Temsilciler Meclisi önünde söylenmiş bu paflak fikrin partenti çerçekte Süleyman Demirel'de deşildi. Meşhur Karadeniz gezisinde bir A.P. li ilçe başkanı bu sözleri Demirel'e söylemişti. Genel Başkanın pek hoşuna gitmiş olacak ki aynı lafları kullanmakta ve benimsemekte bir sakınca görmedi. Ve böylece politika edebiyatımıza bir inci daha katıldı.

Tabiidir ki toprak reformunu koklayıp koklayıp da ne dereceye kadar komünizm koktuğunu anlamak bir ihtisas işidir. Teknik ile, bilgi ile, akıl ile hazırlanması gereken reform kanunu tasarısını Demirel misillü politika erbabı koklayacak ve kokup kokmadığını söyleyecekler!

Gene geçen hafta içinde Tarım Bakanı Turhan Kapanlı toprak reformu konusuyula ilgili olarak «Devlet Plânlama Teşkilâtının savunduğu fikirler korkunçtur. Bunlar müesses nizami yıkıcı fikirlerdir» diye konuştu.

Komünizm ticaretinin politika erbabı, mesleklerini icra etmekte devam etmektedirler. Memleketin iyive yönelmesi için gerekli her yenilik tedbirinin karşısına dikilip, komünistlik isnadını çıkarları uğrunda kullananların davranışlarında bir değişiklik yoktur. Bu memleketin yeniliğe açılmasını istemiyen menfaatçilerin siyaseti artık kesinlikle bellidir. Türkiye'de her çeşit reform fikrine karşı tizlikle karşı koyanlar, memleketin bugünkü durumunu sürdürüp götürmek istemektedirler. Oysa Türkiye'nin kurtuluşu ve kalkınması için cesur tedbirler gereklidir. Ortaçağ nizamından Yirminci Yüzyılın sanayi toplumuna geçiş için lüzumlu reformların adını bile duymaktan ürperen kişiler, bir vandan siyasal partileri ile ve öte yandan devlet kesesinden besledikleri derneklerle toplumun ilerleyişini ve uyanışını durdurmak için çırpınıyorlar. Bu gavret kanun çerçevesini de aşmış ve Anayasa dışı zorbalık davranışları biçiminde yurdun her yanında kendini göstermiştir.

KOMÜNİZMLE MÜCADELE DERNEĞİ

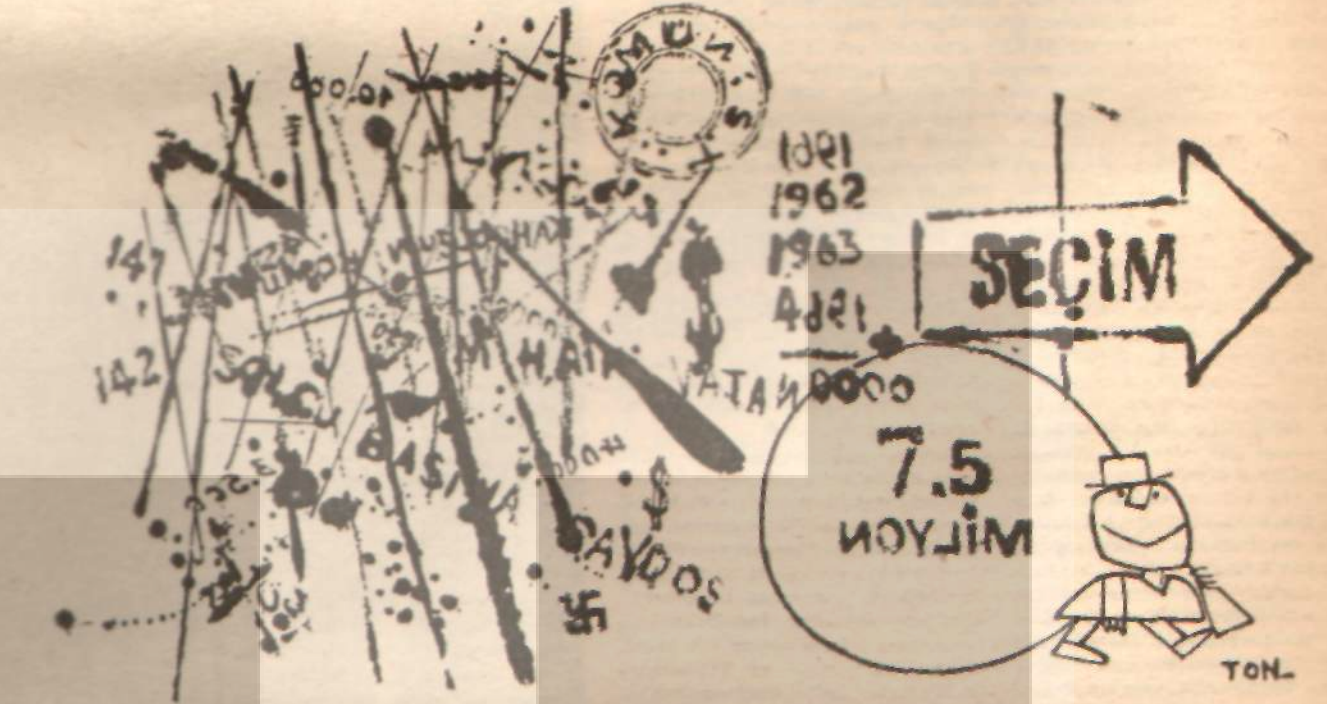
Zorbalık ve çapulculuk davranışlarının sanığı olarak ortada görünen Komünizmle Mücadele Derneği dikkatleri birdenbire üstüne toplamıştır. Komünizmle Mücadele Derneği, Adalet Partisi mensupları eliyle kurulmuştur. Ve geçen haftaya kadar Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel derneğin fahri başkanı idi. Böyle bir durum derneğin her davranışının Cumhurbaşkanı himayesi altında bulunduğu kanısını yaratıyordu. Cumhurbaşkanı Gürsel Bursa olaylarının getirdiği sonuçlar karşısında derneğin fahri başkanlığını bırakmıştır.

Komünizmle Mücadele Derneği bol kaynaklarla beslendiği için memleketin her yanında örgütlenmiş ve bu örgüt seçim güvenliğini tehlikeye düşüren yönlerde gelişmeye başlamıştır. İsmet Paşa bu konuda Basbakanla görüşmüş ve Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in derneğin fahri başkanlığından çekilmesi dileğini açıklamıştır.

Zira bu derneğin Adalet Partisiyle birlikte Cumhurbaşkanı himayesinde

DÜZELTME

Doğan Avcıoğlu'nun geçen haftaki baskısında yanlış çıkan bir cümlemin doğrusu şudur: «Yüzde 10 bir kalkınma hızı millî gelirin 20 yıl içinde 6.5 kat, 30 yıl içinde 17 kat, bir asır sonra ise birkaç bin kat artırılması, yani Türkiye'nin kurtuluşu ve çağdaş uyvarlık düzeyine ulaşması demektir.»

faaliyet göstermesi, Türkiye'nin iç ve dış politikası bakımından sakıncalı bir manzara göstermekteydi.

DEĞİŞMESİ ZORUNLU POLİTİKA

Dünyanın iç ve dış politika şartları, Türkiye'nin komşularıyla birlikte barış içinde yaşamasını zorunlu kılacak biçimde yürümektedir. Bundan daha dört yıl önce İstanbul Gazeteciler Cemiyetinde yapılan bir basın toplantısında İsmet Paşa veri geldiği zaman açıklanmak kaydıyla sunları söylemiştir:

— Biz Batı bloku içinde verimizi almışızdır. Ancak benim öteden beri fikrim, bu blokun içinde komşularımızla olan münasebetlerde sudur. Komşularımıza karşı husumette en ileri neçta görünmek istemem.

Dünya politikası, beraber yaşama prensibini, bütün milletler için alternatifini olmayan bir yol hâline getirirken Türkiye'de «Soğuk harp» günlerinin fırtınalarını estirmenin memleket bakımından ne hayrı olacaktır, sorusuna hiçbir sağduyu sahibi olumlu cevap veremez. Adalet Partisiyle işbirliği yapan Komünizmle Mücadele Derneği soğuk harp yıllarının havasını sürdürmeğe çalışmaktadır. Cumhurbaşkanı dernek fahri başkanı oluşu, duruma daha da açıklık vüklemekte idi.

Kıbrıs davasında Türkiye'nin önüne geldiği kapının ardında hangi imkânların bulunduğu bilinmemektedir... Sovyetlerin bu konudaki görüşlerinin ne olduğu da bilinmemektedir... Savıları pek kalabalık Üçüncü Dünya devletlerinin tutumlarının ne olduğu da bilinmemektedir... Beraber yaşama prensibinde Batı blokunun bütün devletleri eşit adımlar atarken bizim önünü ardını örmez politikacıların gözü kara davranışları, ve bu taktimin Bahâlideki kalemlerinin Moskova sirkindeki avı ile uğrasmaya kadar öden cabaları, eğrünüste ne kadar etkili olursa olsun, memleket vönetiminde memleketin zararına bir hara yaratmakta etki vönmektedir.

İSMET PAŞANIN KONUSMASI

Bu bakımdan İsmet Paşanın Meclisin son oturumundaki konuşması ile çekicidir. İçe politikadan dış politikaya bir çizgi çeken Paşa, Komünizmle Mü-

cadele Derneğini ele almadan önce demiştir ki:

«Komünizm, yeryüzünde bazı devletlerin resmi cemiyet ve idare rejimleri. Nitekim, geçmişte de, bugün de bazı devletlerin rejimi de tam aksi uçta faşist ve nazi rejimleri hâlinindedir.

Biz siyasî mücadelemizde hiçbir devletin iç rejimi ile uğrasmavız. Ve iç rejimi yüzünden bir devleti ve millî incitecek muamelede bulunmaktan sakınıız.

Rejimleri ayrı olan devletlerin, harpte ve sulhta dostça vasavabileceklerine ve müşterek dâvalara karşı silâhla beraberlik vasavabileceklerine inanırız. Bunun adı beraber yaşama prensibidir, geçmişte görüldüğü gibi gelecekte de görülecektir.»

Ve bundan sonra Paşa «Komünist rejimi, ihtilâli komünist devletle en yakın dostluk içinde, istilâcılara karşı muharebe ederken iç rejim olarak kabul etmedik ve benimsemedik, karşı koyduk,» demiştir.

Şimdi İsmet Paşanın konuşmasından 45 yıl öncesine bakarsak Atatürk'ün Türk - Sovyet dostluğuna karşı çıkan dar görüşlülere Meclis içinde aynı esaslara dayanan şu konuşmayı yaptığını görürüz:

«Görüşebilmek için, komünist olunuz, veyahut olmaya mecbursunuz diye kimse birşey demediği gibi, sizinle dost olmak için komünist olmaya karar verdik dememişizdir. Böyle bir esas mevcut değildir. Yalnız Rus - Bolşevik Hükümeti komünisttir ve aslı gayesi budur. Bütün milletlere bu fikri, bu içtimal kaideyi uygulamak ister. Sunu söylemek isterim ki biz buna mâni olacağız, yahut yapamayacakımız demek, Rus - Bolşevik hükümetinin mevcudiyetini tanımamak ve onu reddetmek demektir ki, bunu da yapamayız.»

Atatürk'ün dış politikası gerçekçiliğe ve Türkiye'nin menfaatlerine bağlı politika idi. İsmet Paşanın hafta içinde Millî Birlikçilerle yaptığı bir toplantıda söylediği «İngilizlerin görüşüne göre

İngilterenin daimi dostları ve daimi düşmanları yoktur. İngilterenin daimi menfaatleri vardır» sözü milletlerin millî dış politika izlemeleri için en gerçekçi yoldur. Bir milletin başka bir milletle daimi dostluğu ve daimi düşmanlığı sürerse George Washington'un dediği gibi biliniz ki o milletin bağımsızlığı yoktur.

Türkiye çıkarları gerektirdiği anda çıkarlarının gerektirdiği her tedbiri alabilecek bir millet olmalıdır. Türkiye'de bir siyasî iktidar, iç ve dış politikasını bir başka milletin çıkarlarına göre ayarlarsa ve avarlamakta ınatla ısrar ederse o siyasî iktidar millî vabancu menfaatlerini vatanın menfaatlerine tercih ediyor demektir.

İsmet Paşanın konuşmasında en dikkati çekici nokta: «Rejimleri ayrı olan devletlerin harpte ve sulhta dostça vasavabileceklerine ve müşterek dâvalara karşı silâhla beraberlik vasavabileceklerine inanırız. Bunun adı beraber yaşama prensibidir, geçmişte görüldüğü gibi gelecekte de görülecektir» sözleridir.

Türkiye değişen dünya politikasının gereklerine adımlarını uydurmak zorundadır. Kendi oluşuna ve tabiatına zıt iç - dış politikayı sürdürmekte ınat etmek millî çıkarlara avkırı olur.

Son avlarda, devlet adamlığı sıfatına lâvık politikacılarımızın düşüncelerinde Atatürk'ün dış politikasına yönelmek istidadını gösteren bir gidişin işaretleri vardır.

Ama Türkiye'de gözüne kestirdiği siyasî partilere saldırmak mesleğinde koalisonun büyük partisinden teşvik gören bir acavip derneğin Türkiye'nin iç ve dış politikasına yön verecek makamlara yapacağı sorumsuz etkilerin önüne geçilmek gerekmektedir.

Buna karşı tedbir, İsmet Paşa, Başbakan Uğurlu ve Cumhurbaşkanı arasında ilk davranışla başlamıştır. Halk Partisinin hazırladığı Toprak reformu tasarısında komünizm kokusu arayan aşırı akıllılar ise olayları kavramak ve teneşinden voksun olarak küçük politikalarına devam etmektedirler, ve etmekte ısrar edeceklerdir.

İlhan Selçuk

İNÖNÜ, MC CARTHY'CI GİDİŞE DUR DEDİ

Büyük satranç oyuncusu İnönü, ünlü çivilemelerine başlamadan önce, antikomünizm maskesiyle baş kaldıran irtica ve bunun teşvikçisi yetkililere unutamayacakları bir ders verdi. Geçen haftanın ortasında İnönü, Başbakan Uğru'dan razı oldu. İnönü, Başbakan'a özeti suları söyledi: «CHP dinsizlik ve komünizmle suçlanmaktadır. Kampanya, AP mensupları tarafından kurulmuş bulunan Komünizmle Mücadele Dernekleri tarafından yürütülmektedir. Bu bir SS teşkilatıdır. Ustelik Cumhurbaşkanı da derneğin fahri başkanlığını kabullenerek SS lerin cüretini arttırmıştır. Cumhurbaşkanı bu SS teşkilatının başından çekilmelidir. Dernek hakkında gerekli takibat yapılmalıdır. Durumdan sorumsuz kişileri, ya da dernekleri değil, hükümeti sorumlu göreceğimize tabiidir.»

İnönü bu konuda ne kadar kararlı olduğunu açıkça belirtti. C. P. lideri çok kısa bir müddet veriyor ve meclisin son toplantısına kadar Gürsel'in dernek başkanlığından istifasını istiyordu. Konuşma İnönü'nün «Mecliste yapacağım konuşma, sizden beklemediğim habere göre şekillenecektir» ultimatı ile son buldu. İnönü, hükümet gevşek davranışta takdirde durumu en sert şekilde kamu oyuna açıklayacaktı. Satranç oyuncusu Şah diyor.

Başbakan durumun nezaketini kavramıştı. Derhal yardımcısı Demirel ile başbaşa verip konuşular «Şah» diyen usta oyuncunun karşısında direnmenin mümkün olmadığını gördüler. Durum, Cumhurbaşkanı arz edildi.

Ertesi günü CHP Grup toplantısından sonra İnönü, kendi isteği üzerine Millî Birlik Grubuna gitti. Ve Senatörlerle görüştü. CHP lideri onlara da durumu anlattı: «AP nin teşkilatlandırdığı Komünizmle Mücadele Derneği, CHP yi komünistlikle suçlamaktadır. Bu SS teşkilatlı üstelik kaba kuvvete başvurmaktadır. Cumhurbaşkanı'nın fahri başkanlığıyla dernek, devlet himayesine alınmış bir Cumhurbaşkanı'nın istifasını istedim. Yalnızca kadar cevap bekliyorum. Hükümet gereken tedbirleri almazsa, ben SS lerle de başa çıkarım. Ama tedbir almak hükümete düşer. Tedbir almamaktan doğacak mahzurlardan dolayı ben hükümeti sorumlu tutarım. Hükümeti bu yolda ikaz ettim.»

Ertesi günü İnönü'nün Mecliste yapacağı konuşma heyecanlı beklenmekteydi. Ankara politik çevrelerinde, gece heyecanlı geçti. He yecan Anadolu Ajansı'nın öge bülteninde, Gürsel'in dernek başkanlığından istifasını açıklamasıyla yattı. İnönü de bunun üzeri ne meclis konuşmasını yumuşattı. Fakat İnönü yine de Mc Carthy'ci gidişi bütün mahsurlarıyla en vezir şekilde ortaya koyan unutulmaz bir konuşma yaptı. İnönü, komünistlik ithamlarını kendine has üslûbuyla tek cümlede yıkıyordu. «Komünist rejimi ihtilâli komünist devlette en yakın dostluk içinde, istilâcılara karşı muharebe ederken iç rejim olarak kabul etmedik ve benimsemedik, karşı koyduk... Muğalâta olarak bizim aleyhimize ya plan dinsizlik veya komünistlik ispatlarından korkmayız.»

İnönü, Sadun Tanju'nun Ulus fıkra yazarlığından uzaklaştırılmasına yol açan «beraber yaşam» ilkesini de Tanju'nun fıkra sını hatırlatan sözlerle belirtti: «Komünizm yeryüzünde bazı devletlerin resmi cemiyet ve idare rejimleridir... Biz siyasi mücadelede hiçbir devletin iç rejimi ile uğraşmayız. Ve iç rejimi yüzünden bir devleti ve millet i incite-

cek muamelede bulunmakta sakiniz. Rejimleri ayrı olan devletleri harpte ve sulhte dostça yaşayabileceklerine ve müşterek davalara karşı silâhla beraberlik yapabileceklerine inanırız. Bunun adı beraber yaşama prensibidir. Geçmişte görüldüğü gibi, gelecekte de görülecektir.»

Meclis konuşmasında İnönü komünizmle mücadele ticaretinin iç yüzünü açıkça ortaya koydu. «Komünizmle mücadele, çok masum ve cazibeli kıyafetlere bürünerek faşistlerin, diktatörlerin ve vurguncuların sanatı olmuştur ve daima olacaktır. Bu istismar bir siyasal partinin maksatlarına vassıla olursa, vatan için en vahim tehlikelerin meydana gelmesi istenmezdir.»

Durumu bu sözlerle açıklayan İnönü, Komünizmle Mücadele Derneği hakkında kanunî işlem ve pıllmasını ve derneğe bütçeden verilen paranın nasıl sarfedildiğinin araştırılmasını istedi.

Komünizmle Mücadele maskesiyle başkaldıran irtica indirilmez bu sert tokat, irtica saflarında hiç değilse şimdilik bozguna yol açmıştır. Ama Menderes müdahilinin başını yine de Komünizm bezirgânlığı yapmakta berdevamdır. Yeni İstanbul, İnönü'nün konuşmasını komünizme bir işgal sahası hazırlamak ve Türk mukaddesatını baltalamaktan başka ne gibi gâvesi olabilir. Komünizm en küçük avkırtık tavır göstermeksizin ona karşı fikir, teşekkül ve partilere çatan İnönü bu bakımdan (Lenin) nışının büyük rutbesine liyakat kazanmıştır.»

Apaçık bir iç ve dış sömürmeyi savunan «Kır at» in buna karşı çıkanları, komünizmle suçlayarak, oy toplamaya kalkışmaktan başka çaresi yoktur. Her şeye rağmen daha kapalı şekillerde de olsa komünizm bezirgânlığını sürdürmektedir. Fakat İnönü, bu gidişin bütün tehlikelerini ve zararlarını azimli bir ifadeyle ortaya koymuştur. İç ve dış sömürücü çevrelerin çıkarlarının hizmetinde irtica horlatılmaktadır. Bu irtica millî bir dış politika uygulanmasını, köstekliyecek ve içerdeki millî uyanışı güçleştirecek niteliktedir. Gidise mutlaka dur denilmektedir. İnönü, son davranışıyla, bu gidise dur deme azimini açıklamış ve gücünün buna yeterli olduğunu göstermiştir.

Hükümet deviren petrol şirketleri

Caltex'in Ankara Temsilcisi Harriger'in şirket baştemsilcisi, Kircher'e yazdığı 4 sayfalık rapor,

Kır at !

Adalet Partisi seçimlere doğru sembolünü değiştirdi. Ve Demirkıran'ın kır atı parti'nin işareti olarak benimsedi.

— Peki bunun demir'i nerede? diye sorarlara cevap: — Morrison Süleymanın soyadında!

Amerikan arpasıyla beslenip, kapitalizmle tımar edilen kır at seçim yarışında bakalım nasıl koşacak?

Rahvan mı, dörtmal mı, tırıs mı?

Merkez Bankasındaki Amerikan paralarıyla doping yapması ihtimalini de unutmamak gerekir... Çünkü sahibine göre kişlenmektedir bu kır at...

C.H.P. Genel Başkanı İsmet İnönü
«Lütfen dinler misiniz?»

yabancı tekelinin nasıl çalıştıklarını açıkça ortaya koymaktadır. Bir defa yabancı tekelin, devlet kurumlarında ajanlar bulunduğunu, Petrol Ofis'in sınırlarını Caltex'e aktaran zat, Ofis'in Madeni Yağlar Şubesi Müdürü Melih Ataman'dır. Ataman, Caltex adına Amerika'da eğitim ve Avrupa'da staj görmüştür. Petrol şirketleri Türk teknisyeni değil, ajan yetiştirmektedirler.

Bir basın toplantısı yapan Petrol Ofis Genel Müdürü Kenan Onat yabancı ajanların devlet kurumlarında çalışmalarını şu ibret verici sözlerle açıkladı: «Bizim dairesinde kimdiye kadar sır diye bir şey yoktur. İki kişi arasında kalması gereken bazı bilgileri yarım saat sonra başkalarından öğrenirdik.»

Diğer taraftan, yabancı tekelin, hükümetler üzerinde nüfuz kurmaktadır. Arkalarında yardım kesesini efinde tutan Amerika bulunan bu şirketler, kendilerini devlet içinde devlet saymaktadırlar. Nitekim Caltex'in yerli ajanı, Caltex'e karşı millî çıkarları savunan Petrol Ofis yöneticilerinin değiştirilmesi için «bir ay önce Enerji Bakanlığında bir protesto çekmek yeterdi» diyebilmektedir. Ankara Temsilcisi Harriger de, yabancı ülkelerde Sam Amca'nın hoşuna gitmeyen hükümetleri devirmekle ünlü C.I.A.'nın başkanı gibi konuşmaktadır. «Türkiye'de siyasi atmosferin değişmesi, Pet-

rol Ofisi yöneticilerinin atılması, millileştirilmenin uyutulması» gibi meseleleri Harriger fütursuzlukla söz konusu edebilmektedir. Bu sözler, Menderesçi politikanın nasıl bir yarı sömürge durumu yarattığını açıkça belirtmektedir. Ne yazık ki iktidarlar, «vahim sonuçlar» diye tehdit mektupları yazan, hükümet darbeleri plânlayan yabancı tekelere hadlerini bildirmek için bir şey yapamamaktadırlar.

Yunanistandaki Buhran ve Kıbrıs

Yunanistanda, İkinci Dünya Savaşından sonra İngiltere ve Amerika'nın kanlı müdahaleleriyle başlanan sağ-sol çekişmesi yeniden patlak vermiştir. Kral, Harp sırasında memleketi terketmiş ve istemeyen adam haline gelmişti ve ancak İngilterenin binlerce insanın hayatına mal olan askeri müdahalesiyle ve uydurma bir plebisitle Yunanistana dönebilmişti.

Şimdi yeni kral, Papandreu'nun solculara müsamahakar davranmak, Moskovaya gitmeye kalkışmak ve Kıbrıs meselesini NATO çerçevesinin dışına taşımak gibi Amerikanın gözünde «affedilmez suçlar» işleyen Papandreu'yu bir cins hükümet darbesiyle iktidardan uzaklaştırmaktadır.

Papandreu aslında Amerika ve İngiltereye yakın bir politikacıdır. Ama Sam Amca, bizim de yakından gördüğümüz üzere en ufak bir bağımsız davranışa dahi tahammül edememektedir. Bu genç krala, kralın entrikacı arnesi Frederikaya, soldan ürken iş çevrelerine ve sağcı subayların lideri Grivasa, bir darbeyle Papandreu'yu devirme cesaretini vermiştir. Kim Dergisinin de Erdoğan Aydınger, darbe hakkında Atınadan şunları yazmaktadır: «Sarayın ve Amerikalıların istedikleri Novas gibi saraya bağlı bir hükümet... Saraya ve Amerikalılara. Nasıl ki Amerikalılar Türkiye'de kendilerine bağlı bir hükümeti AP nin iktidarı gelmesinde görüyorlar, bu volda acaba gösteriyorlarsa, Atınada da Novas lehinde hava yaratmağa çalışıyorlar. Zengin iş adamlarının varı sıra Amerikan elçiliği mensupları milyonlarca dramı rütunda menfaat dağıtıyorlar. Tebaruzları mavalarının tutması, Novas'ın gliven ovu alması.»

Yahuz evdeki hesaplar carıya uvacak mı? Papandreu'nun ovuna getirilerek devrilmesi, Yunanistanda büyük gösterilere yol açtı. Manchesters Guardian durumu şöyle değerlendirmektedir: «Bu öyle çılgınca bir adım ki, geçen hafta başında kralın bölve bir şey yapacağı imkânsız görünmekteydi. Yunan siyaseti o derece tehli-

keş bir şekilde dengede durmak tadır ki, küçük bir sarsılma mem leket üzerinde gayet büyük tesirler gösterebilir. Papandreu şimdye kadar sükunetle hareket etti, fakat ani azil, onu pek gafil avladı, bununla beraber kendisi krallığa meydan okuyabilecek kadar geniş halk kitleleri tarafından desteklenmektedir.

Ülkedeki solcu kuvvetler, Karanlık devrindekinden bariz bir şekilde daha kuvvetlidirler. Halihazırda çıkmaz, bunların memleketi sağdan sola kaydırmaları için bir fırsat olmuştur. Krallık yaptığı büyük hata ülkeyi belirli bir şekilde sağa ve sola ayırmak olmuştur.

Papandreu'nun ise geçen yıl Yunanistanı üzerinde tutmada çalıştığı merkezi iktidamete tekrar girme-i artık beklenemez.

Kralın darbe Kıbrıs meselesi bakımından da önemlidir. Darbe, başarıya ulaştığı takdirde, Enosisçi faşistlerle müzakerelerden tir Grivas Amerikan Kıbrıs yollarında unutulmamalıdır. Amerikanın Kıbrıs formülü de, Türkiyeye verilecek ufak bir taviz karşılığında Enosis'tir.

Gittikçe güç kazanan, sol çevreler ise unutmamak gerekir ki, hiç değilse Enosis'e karşıdır. Türk için Enosis'e karşı olanlarla bir avuşma zemini bulmak, Enosisçi faşistlerle müzakereden herhalde daha az zordur.

NATO, Türkiye ve Sevr

NATO Dergisinin Temmuz - Ağustos 1965 sayısında İtalyan delegasyonunun müşaviri «yirminbe asırlık bir Avrupalılaştırma» adlı bir yazı yayımlanmıştır. Yazı, NATO içinde bizim ne göze gördüğünü, müzli gösteren samimi bir itirafıdır. İtalyan Müşaviri aynen şöyle demektedir: «Türkler, yirminci asırdaki Sevr Muahedesi sayesinde Avrupa camiasına girdiler» NATO, herhalde bir Sevr stili Avrupalılaştırmaya devam ettirmektedir.

Pevki batıcılığın başka türlü olması beklenemezdi. Türkiye, ancak Batı Emperyalizmine karşı savastığı zamanlarda en çok fazla Batılı olmuştur İtalyan müşaviri gibi batılıların gözünde Atatürk batı düşmanı. Menderes ise büyük batı dostudur. Onların anladığı batıcılık budur. Pevki batıcılığa yönelerek bizim yönetici sınıflar da «Sevr anlaşması yoluyla Batı İktisadi sistemini benimsemiştir». Bu sebeple NATO deruhsindeki vaziva şaşmamak ve kızmamak gerekir.

NATO Dergisinin marifetleri bundan ibaret değildir NATO Türkiye de Türk çıkarlarını savunun bütün milliyetçileri komünistlikle suçlandırın bir adama bol para vererek NATO Dergisi çıkarttır, müstür. «NATO - Özel Sektör» diye başlıklar atan bu deride bazı profesörlerimiz ve iş adamlarımız «NATO kapitalizmin savunucusudur» görüşüne hak verdiren ineller yazmışlardır.

Ve NATO, Kıbrıs meselesinde millî çıkarlarımızı gerektirdiği zaman, «Ordumuzu ve uçaklarımızı bizim mütasademiz olmadan kullanamazsınız» demistir. NATO'cular Ordumuzu bile «Sevrleştirme» istemektedirler! Bu sebeple NATO Dergisi «Türkiye Sevr Anlaşması ile Batılı olmuştur» diye yazar

ken, yeni bir fikir ortaya atmakta, sadece Batının NATO anlayışını ortaya koymaktadır. Onların bu görüşünü teyid edici bir çok davranışta bulunduğumuzu da unutmayalım.

Alkılıç meselesi

Şadi Alkılıç Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan bir yarışına yazısı için 7,5 yıl hapis yatacak!

Alkılıç davası, Türk adliye tarihinde yer alacak büyük bir meseledir: Bilim adamları yazıda komünizm propagandası yok demislerdir, iki ağır ceza mahkemesi beraat kararı vermiştir. Ama Alkılıç, yine de 7,5 yıla mahkûm edilmiştir. Siyasal inancı ne olursa olsun, insan haklarına saygı duyan herkesin üzerinde önemle durması gereken bir dava ile karşı karşıyayız.

Mesele şudur: Alkılıç'ın 12.12.1962 tarihinde, «Türkiyenin tek kurtuluş yolu: Sosyalizm» adlı bir makalesi Cumhuriyet gazetesinde yayınlanmıştır. Yazı üzerine Alkılıç, Cumhuriyet gazetesi Yazı İşleri Müdürü Kayhan Sağlamer ile birlikte tevkif edilmiştir. Alkılıç 10 ay

Şadi Alkılıç

tutuklu kalmıştır. Mahkeme devam ederken zamanın Adalet Bakanı Prof. Abdülhak Kemal Yörük, Senato'da, mahkemenin seytine tesir edici bir konuşma yapıp, Anayasayı çiğnemmiştir. Ama bilirkişilerin «yazıda suç yoktur» raporları üzerine 5 çocuk ve 2 torun sahibi bulunan 24 yıllık devlet memuru yaşlı Alkılıç tahliye edilmiş ve Sivas Sağlık Koleji Müdür Muavini olarak görevine başlamıştır. Yazıda suç olmadığını söyleyen bilirkişiler İstanbul Üniversitesi Anayasa Profesörü Dr. Hüseyin Nail Kubalı - ki raporu YON'un 81. sayısında yayınlanmıştır - ile İktisadi Doktorlar-Tarihî Doçenti liberal görüşlü Dr. Orhan Yenal'dır.

Dava beraatla sonuçlanmıştır. Ne var ki Yargıtay Birinci Ceza Dairesi kararı bozmuştur. (Yargıtayın bozma kararı YON'un 81. sayısında yayınlanmıştır). Davâ tekrar İstanbul Üçüncü Ağır Ceza Mahkemesinde başlamıştır. Ağır Ceza Mahkemesi, Türk adliye tarihinde geçecek bir kararlı davayı

reddetmiştir. Red kararında, Yargıtayın tutumu şiddetli bir dille tenkid edilmektedir: «Yargıtaya kararın bozulmasını mücbir olarak gösterilen sebep, gerek delil müessesesini ve gerek delilleri mahkemenin serbestçe takdir hakkını bir tarafa iten ve adalet tarihinde eşine rastlanmayan bir edâ taşımaktadır... Yargıtayın bu yol da bir mütealeayı ihtiva eden bozma ilâmının âdetâ bir mahkûmiyet hükmü mânâsı taşıdığı görülmektedir.»

Red üzerine dosya Beşinci Ağır Ceza Mahkemesine gelmiş. Beşinci Ağır Ceza da örnek ve korkusuz bir kararla Şadi Alkılıç'ın beraatında ısrar etmiştir.

İstanbul İki ayrı ağır ceza heyetlerinin verdikleri beraat kararlarına rağmen, Savcılık davayı tekrar temyiz etmiş ve dosya Ceza Daireleri Genel Kuruluna gitmiştir. Genel Kurul, Alkılıç'ın beraatını reddetmiş ve mahkûmiyetini istemiştir.

Duruma dosyasında, Alkılıç'ın yazısı hakkında Bertrand Russell, İtalyan Demokrat Sosyalist Parti, si lideri Prof. Nenni İtalyan Cumhurbaşkanı sosyalist Saragat gibi ünlü kişiler mütealea vermiş ve yazıda komünist propagandasının bulunmadığını belirtmişlerdir. Prof. Bahri Savcı, Prof. Sadun Aren, Oxford ve Cambridge üniversitelerinin profesörleri de mahkemeye avni vönde mütealealar sunmuşlardır. Bütün bunlara rağmen, Şadi Alkılıç mahkûm edilmiştir. Türkiyede artık komünizmin ne olup, ne olmadığını hiç değilse yüksek hâkimlerimiz bilmelidir.

Bölükbaşının partisi

Geride bıraktığımız hafta içinde, Meclis'in tatil girdiği gün başlayan Millet Partisi İkinci Büyük Kongresi, Bölükbaşının bütün çırpınmalarına rağmen «zetelerin ancak üçüncü dördüncü sınıf haberleri arasında ver alarak yapıldı» ve bitti.

15 ilde örgütlenemediği için mahallî seçimlere katılmayan, ölmüştüğü genel seçimlere ise, parlamentoda ondan fazla üyesi bulunup bir grup teşkil edemediği için katılmak hakkını güçlüğüle kazanmış Millet Partisinin üç gün devam eden büyük kongresi bir tek sevi isnat etti. O da, bu memleketin Bölükbaşının hâli ikibin kişiyi bir araya getirecek kongreler yapılabilecek sürece olduğunu ve gelenin tamamının korkunc birer Bölükbaşı hayranı olduğunu.

Kongre Cuma sabahı, Genel Başkan Bölükbaşı adına, Genel Sekreter ve İçişleri Bakanı İsmail Hakkı Akdoğan tarafından 2173 delegeerin hazır bulunduğu «evlenecek açıldı» Kongrenin vıspıldığı sl. nemanın duvarlarını sönce vatan sonra parti» «Millet Partisinin kurucularına ve programına inanmayanlar dövizler süslüyordu. Hemen her köşeye de parti'nin sembolü olan ve bir kartaldan çok kargaya benzeren MP flâmaları asılmıştı. Salon tıklım tıklım doluydu. Başkanlık divanı seçimleri öteki partilerinkinden farklı olarak dürüldü, sız patırttı ve bes on dakikanın içinde vanıldı. Başkanlığa seçilen İstanbul İl Başkanı Avukat Abdurrahman Şeref Laç kısa bir

GERÇEK SAYGISI

BİÇİM DEĞİŞTİREN FAŞİZM

Fethi Naci

Sömürgeleştirme önce kafalardan başlıyor. Ve emperyalizm, çoğu az gelişmiş ülkelere, asker cesellerini çığnıyarak değil, yalın beyinlere basarak geliyor; bu beyinleri kullanarak yetleştirmeye, saltanatını kurmağa çalışıyor.

Bu beyinlerin yaymağa çalıştığı düşünce şudur: Biz, kendi gücümüzle kalkınamayız, petrolümüzü kendimiz çıkaramayız, madenlerimizi kendimiz işletemeyiz, projelerimizi kendimiz yapamayız. Biz ancak Batılı dostlarımızı kaldıracaktır. Bırakalım, petrolümüzü de onlar çıkarırlar, madenlerimizi de onlar işletirler.

Batı yardımı olmadan bir kalkınmanın mümkün olmayacağı düşüncesi, kuru düzenin olduğu gibi sürdürülmesi, Anayasamızın öngördüğü reformların savsaklanması; düşüncesine sıkı sıkıya bağlıdır. Bu bağlılık, bir başka bağlılığın somut ifadesidir: Pazar meselesini çözmek ve sermaye fazlasına yeni yatırım alanları aramak zorunda olan emperyalizmle çıkarlarını sürdürmekten başka kaygısı olmayan komprador burjuvaz ve toprak ağaları arasındaki ortaklaşa menfaat bağlılığıdır...

Ne var ki bu menfaat bağlılığı, oylu demokrasi düzeninde, halk kitlelerinin gözlerinden saktamak gerek. İşte bu noktada, İsmet Paşanın bile son günlerde kullanılmak zorunda kaldığı «faşizm» sözcüğünü anmak gerekir.

Az gelişmiş ülkelerde emperyalist kuvvetlerle yerli komprador burjuvaz ve toprak ağaları arasındaki çıkar birliğini gözlerden saktamak için, faşist propagandanın çağımızdaki az gelişmiş ülkelere adapte edilmiş şekli kullanılır.

Hitler Almanyasında «nasyonal sosyalizm» sözü kullanılıyordu. Bu sözü ona bir sosyalizm taraftarlığı, sözüme ona bir kapitalizm düşmanlığı yapılarak, halk kitleleri aldatıldı. Faşizm, kitleler arasında bir dayanak bulmak için bu yolu seçmişti; kullandığı en önemli araç olan demagogjiyi bu yolda işletti.

Oysa günümüz faşizmi, şakacıktan bile olsa, kapitalizme toz kondurmamakta, sosyalizmin adım etmemektedir. Tersine, günümüz faşistleri özel teşebbüsün en büyük övgücüsü durumuna gelmişlerdir. Özel teşebbüs övgücülüğü ve sahte komünizm düşmanlığı sözüme ona bir mukaddesatçılıkla birlikte günümüzde az gelişmiş ülkeler faşistlerinin resmi ideolojileri haline gelmiştir.

Özel teşebbüs övgücülüğü ve sahte komünizm düşmanlığı, kaçınılmaz bir şekilde yabancı sermaye dostluğuna birleşmektedir. Ve milliyetçiliği tekellerinde bulundurmak için çabalayan yerli faşistler, ak koyunla kara koyunu derhal belli eden yabancı sermaye meselesinde, memleketin yeraltı ve yerüstü zenginliklerinin yabancılarla paylaşılmasını istemez renklerini ve köklerini açığa vurmaktadırlar.

Ve yerli faşizmle sömürücü emperyalizmin iyiziminin Türkiye kadar açığa vurduğu az gelişmiş ülkelerin sayısı fazla değildir.

Şimdi yapılacak iş, seçimlere yaklaşıldığı şu günlerde, politik düşünceleri ne olursa olsun, demokraside inanan, Anayasaya inanan bütün vatandaşlarımızın Türk halkının uyanmasından duyulan çekingenliği artık bir yana iterek Türk halkına bu gerçekleri anlatması, faşistlerin suçlamalarını, artık işleme hale gelmeye başlayan bu suçlamaları umursamayarak doğruları söylemeleridir. 10 Ekim seçimleri, sömürücülerin aldatıldıkları sömürülen kitlelerin oylarıyla Türkiyenin haraç mezat yabancı sermayeye satılışının genel oyla tescilli olmalıdır.

Hoş, olsa bile, olayların gelişimi nasıl olsa bu gidişi değiştirecektir.

konuşmayla kendilerini seçenlere teşekkül etti ve parti'nin de kongrenin de en veciz tarifini yaptı. İnanan insanların. Büyük Lider, Büyük Mücahit Bölükbaşının Partisi dedi. Gerçekten de parti Bölükbaşının partisiydi ve partide Bölükbaşın başka hâkim hiç bir güç yoktu.

Sayıları 2173 olarak ifade edilen kongre delegeleri, hemen istisnasız halk çocuklarıydı. Hatta içlerinde üç beş yöneticinin, millet vekil ve senatörün dışında kravath kimse dahi yoktu denebilirdi. 58 ilden, pek belli olmayan bir delege seçim usulüyle gelmişlerdi. Daha ziyade

küçük esnaf, küçük çiftçi ve toprak adamlarıydı. İçlerinden pek çoğunun okuması yazması bile yoktu ve ellerindeki delege kartlarını başkalarına okutarak yerlerini buluyorlardı. İçlerinde çember sakallılar, berberler ve köy imanı, müezzini tipinde kişiler küçümsenecek sayıdaydı. Delegeler arasında şöyle bir doluşma, Bölükbaşının partisinin bir Orta Anadolu partisi olduğunu göstermeye yetiyordu. Orta Anadolu'nun vürsüz fakir topraklarının, okuyup aydınlanmamış fakir yurttaşları.

Kongrenin ilk günü, Bölükbaşı sonu gelmez alkışlar arasında, Genel İdar, Kurulunun raporunu okudu. Uzun, incir çekirdeğini dol durmaz laflarla dolu bir vatan millet edebiyatı, komünizme ölmüfları ve MP dışında kalmış bilimle partilere küfür.. İkinci gün bir siyasî vodvil havası kongreye daha çok hâkim oldu. Kimi Bölükbaşından sonra on dört yaşındaki oğlunun da konuşmasını istedi, kimi Bölükbaşı için yazılmış kateder okudu. Sonra seçimlere geçildi. Ortada bir tek liste vardı, başka ne rakip ne aday. Lisans de Bölükbaşı hazırlanmış oy birliğiyle liste kabul edildi. Genel seçim de genç pek tabii vıstaklı oldu ve yirmi yıllık komünizm politikacı Osman Bölükbaşı bir kere daha Genel Başkan seçildi.

Bölükbaşının partisinde fikir kırtınasının aerosu yoktur. Fakat Orta Anadolu'da alevi oyma dayanan yerleşmiş bir seçmen kütlesi olan Bölükbaşının günümüzdeki seçimlerde öncülük oy toplaması beklenmektedir.

ÜSTÜN

ÖZEL SEKTÖR

MART 1964
FİYAT 1 LİRA
1 ÖZEL SAYI

Hedef!
Batının uygarlık düzeyine ulaşmak
ATATURK

NATO parasıyla çıkan dergide «Özel Sektör» e methiye... Sevr hortlatılıyor..

NAZIM HİKMET VATAN HAINİ Mİ?

Prof. Dr. Cahit Tanyol

«Çok yorgunum beni bekleme kaptan
Seyir defterini başkası yazsın
Çınarlı kubbeli mavi bir liman
Beni o limana bırakamazsın.»

Nâzım Hikmet

Büyük Millet Meclisinde yapılan son konuşmalarda dikkate değer iki suçlama vardı: Bunlardan birisini sayın İsmet İnönü, diğerini de AP sözcüsü yaptı.

İsmet İnönü, konuşmasında, «Komünizmle Mücadele Derneğinin» saldırılarından bahsetti, bu arada AP organlarından birisinde Abdülhamit'in «Ulu Hakan» diye öğüldüğünü söz konusu ederek gericiğin ülkede kol gezdiğini söyledi.

Bu sözlerle pek sinirlenen AP sözcüsü sayın İnönüye cevap verirken, onu komünistleri korumakla suçladı. Abdülhamidin «Ulu Hakan» diye övülmesini suçlayan zat neden Nâzım Hikmet gibi bir vatan-hainini «Millî Şair» diye propaganda edenlere ses çıkarmaz tarzında bir takım lâflar etti. Yani bu zat demek istiyordu ki, İsmet İnönü vatan hainlerini koruyor ve komünistleri savunuyor.

Biz her iki suçlamayı da doğru bulmuyoruz. Sayın İnönü gerçekten Abdülhamitten «Ulu Hakan» diye bahsedilmesini hürriyet düşmanı olarak tanıyan bir müstebit'in bu tarzda övülmesini hoş karşılamamakta haklı sayılmaz. Tarihi olayları bundan 50 - 60 yıl önceki politik kanaatler açısından görece ve değerlendirecek olursak bu bizi gerçeklerin dışına atar. Bugün artık biz Abdülhamit'i İkinci Mevritiyet aydınlarının gördüğünden başka türlü düşünmek ve değerlendirmek zorundayız. Esasen sayın İnönü, o konuşmasında, Abdülhamit'in objektif olarak değerlendirilmesine değil, onun belli bir maksada âlet edilmesine değinmek istemiştir sanırım.

Asıl korkunç suçlama ikincisi. Ben asıl gözü dönmüşlüğü, Nâzım Hikmet'i vatan haini olarak suçlamada görüyorum. Memleketi nasıl korkunç bir fanatizmin sarıldığı, değerlerin nasıl altüst olduğunu gözlerimiz önüne sermesi bakımından bu suçlamaya üzerinde durmayı faydalı buluyorum. Vicdanlı hiçbir aydın, elinde yeteri derecede delil bulunmadıkça, kendi inançlarına karşı olduğu için Kurtuluş Savaşının biricik destan şairine böyle bir teke sürmeye cesaret edemez.

Nâzım Hikmet komünist bir şairdi. Düşünce ve ideolojisi Türkiye'nin Kobünizmle kurtulacağı yolundaydı. Bunun çilesini hapishanelerde doldurdu. Acısını, kendi kendisini sürgün ederek ödedi. Ve bugün yabancı bir ülkede hayata gözlerini yummuş bulunuyor.

Nâzım Hikmet'in şairliğini sırt komünist olduğu için, göklere çıkarmak ne kadar saçma ise, yine bu yüzden, onun değerini sıfıra indirmek de o kadar haksızlıktır. Şair olarak ele alınan Nâzım Hikmet, ancak sanat ve edebiyat eleştirmenlerinin yetki almaya girer. Onun Komünist olup olmaması, eserlerine ışık tuttuğu oranda önemlidir.

Biz bu yazımızda, Nâzım'ın şairliği üzerinde duracak değiliz. Bu temayüle ayrı bir inceleme ve tartışma konusudur. Yalnız şu kadere söyleyelim ki o, Türk milletinin yetiştirdiği en büyük şairlerden biridir.

Sözünü etmek istediğimiz nokta: bütün gerici ve çıkarıcı zümrelerin Nâzım Hikmet'in adı etrafında yaratıtları korkudur. Bu korku öylesine kök salmıştır ki, onun adı, tıpkı okrunun ve tehlikeli bir şeyden bahsedildiği gibi fıslıyıp anılır olmuştur. Atatürk'ün mutlu çağında yoktu böyle bir korku. Nâzım Hikmet'in şiirlerini biz o zaman okul sıralarında plâklardan dinlerdik. Piyeslerini alkışlardık. Oysa ki o, kendisinin Komünist olduğunu söyler, kendisinden önceki değerleri «Putları kıracağız» diye alışı eder, tasfiye listeleri düzenler, servediklerine, kızdiklarına en insafsız hicivlerle saldırırdı. Nâzım Hikmet Türk düşüncesine, Türk edebiyatına yepyeni bir çesni, yepyeni bir rüzgârlanma getirmiştir. Çağdaşları yazıyor ona komünist olduğu için kızmazlar, şiiri bir «deolojinin emme» vererek, «sanatı başka bir amaca âlet ettiği için çatarlardı. Hatta bu yüzden, Ahmet Haşim'in bir nüktesi Nâzım'ı müthiş kızdırmıştı. Çünkü Haşim, şiirin kendi amacından başka bir amaç için kullanılmasının karşısındaydı. Bir gün Haşim dostlarından biri:

— Ustat, Mehmet Emin gibi Millî şairimiz Mehmet Akif gibi din şairimiz var. Biricik de komünist şairimiz olsa ne çıkar? deyince Haşim kızmış:

— A canım başında bir bir olsa, biricik bitimiz var diye öldürmez misin?

Nâzım bunu duyunca ona suntuflu bir hicviye yazarak intikamını almıştır. O zamanlar Nâzım Hikmet'in komünist olduğu için vatan haini sayılacağı kimsenin aklına gelmemiştir. Fakat sonradan memleketimiz, maksath olarak öylesine bir Rus düşmanlığına ve Komünizm fobisine sürüklendi ki Nâzım Hikmet'in hapishaneden çıkarılmasına imza verenler dahi Komünistlikle suçlanmıştır. Nasıl ki bugün AP Başkanı Süleyman Demirel toprak reformunda, petrol davasında komünizm kokusu duyarak bütün vatanseverleri suçladığı gibi.

Acaba sayın milletvekili, eskiden komünist olanlar vatan haini sayılmazken, zamanla vatan haini sayılmamasından ötürü mü Nâzım Hikmet'i ve onu savunanları veya onun aleyhinde bulunmayanları suçlanmaktadır? Çünkü olaylar, o günden bugüne, öylesine tersine akmış

ki, Kurtuluş Savaşının iki numaralı lideri İsmet İnönü dahi, Nâzım Hikmet'i savunanlar aleyhinde niçin bulunmuyor diye suçlanmaktadır. Bu, korkunç ve başdöndürücü bir gerileme. Üstelik de bu gerilemeyi vatanseverlik diye savunanlar, temeli fikir, vicdan ve kanaat özgürlüğü olması gereken demokrasiyi de savunur görülmektedirler. Oysa ki demokrasinin hikmeti vücudu vatanseverlere bu özgürlüğü sağlamaktır. Yoksa bazı kimselerin Büyük Millet Meclisine seçilerek kendi çıkarlarını sağlaması değil.

Bir an için diyelim ki, komünizm eşittir vatan hainliği. Gerçi kanunlarda böyle bir madde yoktur. Fakat bizdeki komünizm ve sosyalizm düşmanları - ki kimler hesabına çalıştıkları artık su yüzüne çıkmıştır - bunu böyle görüyor. Bu varlığı doğru ise, Batı ülkelerindeki bütün komünist partiler vatan hainidirler. Her ülkede vatana ihanet edenlerin cezası idamdır. Bu anlayışa göre, Lenin, Stalin Ruslar için, Tito Yugoslavlar için, Mao Çe Tung Çin milleti için birer azılı vatan hainidir. Ülkelerini sömürge olmaktan kurtarmak için savaşan bütün Asya ve Afrika milletleri vatanlarının hainidirler. Türkiye'yi parçalamak isteyen sömürgeci devletlerin karşısına çıkan, Anadolu halkını pesine takarak ve Rusya'dan yardım görece, halkı ve yurdu kurtaran Mustafa Kemal de bir vatan hainidir. Onun en yakın silah arkadaşına bugün, «Niçin Nâzım Hikmet'i millî şair olarak ortaya sürenler aleyhinde konuşmuyorsun» diye suçlayanların düşüncesi altında, ne bizim ve ne de başlıkların asla kavrayamadığı bir «Vatan hainliği» anlayışı var. Tanrı, dilerim ki, bu kadar ters anlayışlı insanların eline bir ülkeyi düşürmesin.

Her ülkede vatan hainliğinin anlamı ve tanımı ayrıdır. Acaba Nâzım Hikmet'in bizim bilmediğimiz bir ihaneti var da söylemiyorlar mı? Yoksa devletin sırlarını çalıp Ruslara mı satmış, yabancıardan para alarak gazete ve dergi mi çıkarmış, yoksa bir siyasî partiye başka bir memleket hesabına para mı temin etmiş, vatan topraklarını ve vatan evlatlarını mutlu bir azınlığın kasalarına doldurmak için para karşılığı yabancılara mı kiralamış, Türk milletinin zararına yabancı şirketlere yataklık mı etmiş, halkı soyarak paralarını İsviçre bankalarına mı kaçırmış, İsviçre'de villa satın almak isteyenlerin komisyonculuğunu mu yapmış, el altından yabancı şirketler hesabına Türkiye'nin petrollerini mi satmış, ne yapmış bu adam? Soygunculuğun avukatlığını, sömürücünün usaklığını mı yapmış? Yoksa Türkiye'den kaçtıktan sonra, Türk vatanı Türk halkı aleyhinde Ruslar hesabına propaganda mı yapmış? Hayır, bunların vatan hainliği olduğunu çoktan unutmuşuz.

Nâzım'ın suçu, belki de hayatını tehlikeye gördüğü için memleketten kaçmak Ziya Paşa ve Namık Kemal de:

«Vatan me'lûf olanlar bisebep terkî diyar etmez
Zaruretîz cihanda kimsa gurbet ihtiyar etmez.»

diyerek firar etmişlerdi. Nâzım Hikmet'in suçu eğer bu köçüş ise, zaten içinde alev alev vatan özlem onu cehennem azaplarını aratmayacak bir cezaya uğrattı. Nâzım memleketten kaçmış ha... Ya her gün memleketi kaçırıyorlar?... Buna kimsenin dikkat ettiği yok.

Dünyanın her yerinde vatan haini, vatan hainidir. Dünyanın her yerinde ne kadar meziyetleri olursa olsun, vatan haini damgasını yiyen ve hak eden insana herkes alçak gözüyle bakar. Hatta hesabına çalıştığı ülkede bile ona bir casusun fazla bir değer verilmez. Oyle iken kendi memleketinde adının anılması, şiirlerinin okunması dahi suç olan bir şaire, ölümü dolayısıyla dünyanın ünlü kişilerinin ağıt düzmesi niye? Fransanın en haysiyetli sanat ve edebiyat dergisi «Lettre Française», Nâzım Hikmet için bir nüsha tahsis etti. Aragon gibi çağdaş Fransız şiirinin en büyük ustası, Sartre gibi yeni bir felsefe mektebinin kurucusu, bunun hakkında yazı yazdı. İlk defa bir Türk şairi dünya sanat piyasasında Türk milletinin adına duyurdu. Biz bunlarla ölmek düşer, ister komünist olsun, ister zındık... Oysa ki fakarının Türk milletini sevmekten başka suçu yok.

Her şair gibi Nâzım Hikmet de büyük bir çocuktu. Her şair gibi onun lüküçülüğü de ütöpik hayallerle süslenmişti. Her şair gibi o da hayallerini yaşantı halinde dile getiren bir insandı. Ne bir ihtilâlcî ne de bir politikacıydı. Sadece şairdi. Dünyada bir şaire düşman olmak daha barbarca bir hareket olmaz. Fransız şairi Vilon, bir haydut, Baudelaire, Verlaine birer serseri idi. Hiçbir aydının aklına, onları bu kusurundan ötürü yermek geçmez. Bizim şairimiz ise bir lüküçüdür. İlküçü olduğu içindir ki Akifi de sever, Yunusu da. Fikret'i de sever. Bedrettini de. Ülküsü doğru veya yanlış olabilir. Biz onun kişiliğini incelerken, «Kendi kendisi ile tutarlı bir hayat yaşayıp yaşamadığını» öngörüürüz.

Şiir, hiçbir kötülüğün ona karşımadığı arı bir sudur. Her türlü riyakârlıklar onun kıyısında erir. Riyakârlığın sahtekârlığın giremediği tek alan şiiirdir. Şair kendi gerçeğini, kendi öz varlığını şiirde ne kadar güçlü yansıtırsa o kadar büyük Şiirin özü, şairin içtenliğidir. Hiçbir şair, şiirde numara yapamaz, hiyle ve dala-verere başvuramaz.

Şimdi bizim vatan haini şairimizin (!) vatana karşı duyduğu özlemi dile getiren şu mısraları okuyalım:

Memleketim, memleketim, memleketim
Ne kasketim kaldı: senin ora işi
Ne yollarım taşımış ayakkabım
Son mîntanım da sırtımda paralandı
goktan

Şile bezindendi.

Sen şimdî yalnız saçımın akında
Alımın çizgilerinde memleketim.

Vatan özlemine bundan daha derin ve içten anlatan bir başka şiir yok Türk edebiyatında. Yahya Kemal'in «Açık Deniz» şiirinde de bir gurbet ve özlem var. Fakat, Nâzım'ın kelimelere yüreğinin ateşini olduğu gibi aktaran şu mısraları yanında, Yahya Kemal'in şiirinde bir özenti, bir şairhanelik bizi lirik alandan uzaklaştırır.

Yüreğ değil be, çarıkılmış bu, manda gönünden
Teper ha babam teper

Paralanmaz

Teper taşlı yolları.

Bir vapur geçer Varna önünden,
Uy Karadenizin gülmüş telleri.

Bir vapur geçer Boğaza doğru,
Nâzım usullu oğuş vapuru

Yanar elleri...

Vatan özlemine, insan sevgisine böylesine derinden duyan bir şaire, fikir ve kanaatli ne olursa olsun, vatan haini diyebilmek için gerçekten vatan sevgisinin ne olduğunu bilmemek gerek.

Hele «Doktor Faust'un Evi» şiirinde yurt özlemine canına tak etmiş, Prag'da donuk ve sarı bir ay ışığı altında şair meydanları doluyor. Orta çağın ünlü alşinist'i Doktor Faust'un evini arıyor. Şairimiz de tıpkı Faust gibi şeytanla mukavele yapacak. Nâzım içindeki korkunç ve dayanılmaz gurbet dramını bu şiirde şöyle anlatıyor:

Gecenin geç vaktinde
kulenin dibinde, kemerlerin altında
Dolaşıp durdum meydana.

Gökyüzü karanlıkta altın çeken bir imbiç.
Bir alşiyager imbiçli. Alev mavi mavi.

Sarı meydanıma doğru indim yokuş aşağı
Orada, köşe başında kliniğe bitişik

Bahçe içinde Doktor Faust'un evi.
Kapıyı çalıyorum

Doktor evde yok.

Malûm:

İki yüz yıl kadar önce

tavandaki defkten

yine böyle bir gece

şeytan çekip almıştı onu.

Kapıyı çalıyorum.

Ben de bu evde senet vereceğim şeytana.

Ben de kamula imzalamış senedi.

Ne altın istiyorum ondan

Ne bilim ne de gençlik.

Hasretlik cana yetil

Pes!

Beni İstanbula götürün bir saatlik.

Kapıyı çalıyorum çalıyorum

kapı açılmaz açılmaz.

Neden?!

İstedğim iş olmaz mı Meffstofeles?..

Yoksa bu ilyme ilyme ruhum

satın almaya değmez mi?

Pragda ay doğuyor limon sarısı

Faust'un evi önünde duruyorum

Çalıyorum açılmaz kapıyı gece yarısı.

Vatan, toprak ve insan sevgisini, ümitsiz özlemi dünya edebiyatında bu kadar engin ve dramatik şekilde dile getiren benzeri bir şiir bulunmak herhalde çok güç olacaktır. Bir insanı iliklerine kadar saran bu şiirdeki yakıcı özlemi, bir de Yahya Kemal'in:

Taah bana gülse nazıkâne

Bir yıldız verse malikâne

Bigâne kalıp o iltifata

İstanbulu dönmek isterim ben.

mısralarındaki rahat özlemi düşünelim. Nâzım'ın şiirini okurken, kelimeler yok oluyor, yüreğinin acısı ve ateşi sanki beynimizi yakıyor ve kendimizi onun gurbetinde buluyoruz.

Nedir onun affedilemez suçu? Yüreğinde kimsenin taşıyamayacağı, taşımaya güç yetiremeyeceği derin bir insan ve memleket sevgisi mi? O bizi nereye çağırıyor? İşte çağırısı:

Dört nala gelip Uzak Asyadan

Akdenize bir kısrak bastı gibi uzanan

Bu memleket bizim!

Bilekler kan içinde, dişler kenetli, ayaklar çıplak

Ve ipek bir haliya benzeyen toprak

Bu cehennem, bu cennet bizim.

Kapansın el kapıları bir daha açılmassın

Yok edin insanın insana kulbuğunu

Bu davet bizim

Yaşamak bir ağaç gibi tek ve biler

Ve bir orman gibi kardeşçesine

Bu hasret bizim.

Yurdunu, yurdunun insanelerine böylesine sevmek eğer bir suçsa... Demek ki suçun ve ihanetin anlamı değişmiştir.

Kompradorların

«ULU HAKAN» I

ABDÜLHAMİT VE SONRASI...

Nihayet Abdülhamit de politika sahnesinde boy gösterdi. Sayın İnönü, Meclis kapanış konuşmasında, ikinci Sultan Hamid'i «Ulu Hakan» diye vatandaşlara tanıtmaya çalışanlara ufak bir ihtarda bulunma ihtivacını duvardu. AP sözcüsü bu ihtarı, «Nâzım Hikmet için neden bir sey demiyorsunuz da, Abdülhamid'e Ulu Hakan diyenleri suçluyorsunuz?» sözleriyle karşılama çalıştı. Böylece Menderes mirasçılığından Abdülhamit savuruculuğuna atlanmış oldu...

Bu bir tesadüf değildir. Abdülhamidin komprador diplomasisini ihya edenlerin, Türk tarihinin 1 numaralı kompradoru Abdülhamide sığınmaları normaldir.

Abdülhamid'in saltanat yılları, Türk tarihinin en utanç verici dönemlerinden biridir. Sultan ve yakınları, Osmanlı İmparatorluğunu, şahsi menfaat karşılığı, yabancı bankalara ve tekelere peşkeş çekmişlerdir. Osmanlı Bankasının ve onunla işbirliği halinde çalışan Düyunu Umumiye'nin Türk ekonomisine el koyması, Abdülhamit dönemine rastlar. Vatanın satışa çıkarılmasından Sultan ve sarayı, azami ölçüde yararlanmasını bilmişlerdir. Ba'dat Simendiferi ve Deutsche Bank Müdürü Von Gwinner, Osmanlı İmparatorluğunda rüşvetsiz iş görmediğini açıklamıştır. Her imtiyaz, işin büyüklüğüne göre değişen bir rüşvet karşılığıdır.

İngiliz Avam Kamarasında konuşan diplomat Sykes da, «Biliyorum ki Sultanın hükümeti rüşvet almakla suçlandırılmaktadır. Rüşvet alıyorlar, ama söylemeliyim ki Avrupalılar, onları bu yola itmekteler. Memleketin kötü yönetilmesinde, Avrupalıların mali faaliyetlerinin felâketli sonuçları, herhangi bir Türkten çok daha büyük bir rol oynamaktadır» demiştir. Suç, ister Avrupa tekelere, ister Sultan ve yakınlarına yüklensin, Panislamist Abdülhamit, İmparatorluğun 1 numaralı kompradoru olmuştur. Osmanlı Bankasının Direktörü Pangiris, Sultanın mali müsaviridir. Osmanlı Bankası Sultanın şahsi servetini yönetmekte ve sıkı sıkıya zaman ona para vermektedir. Yabancı alacaklılar Konsorsiyumunun ve daha sonra Vickers tekelinin direktörlüğünü yapan Sir Vincent Caillard, Sultan'ın uzun yıllar İngiltere Başbakanı ile münasebetlerini yürüten mutemet aracı olmuştur. Hariciye Nezareti, yabancı tekelere adamlarıyla doldurulmuş-

tur. Hariciye Nazırlarından Noradunghyan Efendi, Osmanlı Bankasına bağlı Genel Sigorta ile İzmir ve Selânik Elektrik şirketinin İdare Meclisi Başkanıdır. İş adamı Sultanın yakınları, yabancı şirketlerin mutemet adamları kesilmişlerdir. Başmabeyinci ve Sultanın sırdaşı Kâmil Bey, yabancıların ünlü ajanlarından. Sultandan İstanbul su işlerini ıslah için imtiyaz almış ve bunu Fransız bankalarına satmıştır. Sultanın yakını Hasan Fehmi Paşa, bir Osmanlı - Fransız şirketinin başkanıdır. Saray erkânı, demiryolu, tramvay, elektrik ve gaz tesisleri imtiyazlarını yabancı şirketlere peşkeş çekerek büyük kârlar sağlamışlardır. Yabancılar verilen bütün tekelini yöneten Türk Rejisinin yönetim kurulu üyelerinden biri, Sultanın hususi kâtibisi Nuri Beydir. Diğer bir kâtibisi Süreyya Paşa, kurşun madeni işleten yabancı bir şirketin başkan yardımcısıdır. Hamdi Bey, Galip Paşa, Selim Paşa gibi Sultanın yakınları, Osmanlı Bankasına bağlı Alman ve Fransız şirketlerinin ortaklarıdır. Tek kelimeyle, Sultan Hamidin sarayı bir kompradorlar kumpanyasından ibarettir.

1903'den sonra Osmanlı Bankası, egemenliğini Deutsche Bank ile paylaşmak zorunda kalacaktır. Ama Saray için bunun efendi değişikliğinden başka anlamı yoktur. Türkiye, Abdülhamit döneminde, Osmanlı Bankasının yönettiği bir yarı sömürge haline gelmiştir. Banka, öteki Avrupa bankalarıyla birlikte, Düyunu Umumiye'yi kurmuş ve devletin gelirlerine el koymuştur. Devlet gelirlerinin gittikçe artan ve bütçenin üçte birine varan bir kısmı Düyunu Umumiye'ye gittiği halde, her gün yeni borçlanmalar yaşanmış ve fakat yeni borçlanmalar eski borçların taksitlerini dahi ödeme yetmemiştir. Gümrük hariç, her türlü vergiden muaf olan azami kâr peşindeki şimendifer, liman imtiyazları ve bütün tekel, Türk halkını insafsızca soymuştur. Başta Saray olmak üzere İstanbul, İzmir ve Selânik'teki kompradorlar bu soygundan hisse alarak zenginleşmişlerdir.

«Abdülhamidin Hâtra Defteri» adlı ve Sultanı savunan bir kitap, Yıldız Sarayı masrafının 7 milyon lira, devletin Saraya ayırdığı tahsisatın 600 bin lira olduğunu, açığın Sultanın şahsi servetinden kapandığını ileri sürmektedir. Kitaba göre, «Abdülhamit, menkul ve gayri menkul servetini çok iyi işletmekte, bu ciheti ehil kimselere tevcih edip dikkatle kontrol etmektedir». Yüzelil parça çiftlik, ban-

kalara yatırılmış ve borsada işletilen menkul değerler, bazı fabrikaların gelirleri ve bir kısım vergilerden alınan pay, çeşitli komüsyonlarla artarak Sultanın gelirini teşkil etmektedir. Yorga tarihi parasever Abdülhamit için şu bilgiyi vermektedir: «Ölüme karşı ıstırap verici ve ruhunu kemirici bir korku besliyor ve parayı seviyordu. Fakat bu para sevgisi, pahalı saraylar bina etmek veya gözdelerini, cariyelerini altına boğmak için değildi. Hayır, ihmal edilmiş tabaasının kan ve teri ile her gün şahsi hazinesine akan bu parayı, nazırları ve alacaklıları ile paylaştığı elkoymalar, Anadolu ve Trakya'daki geniş toprakları kendi çiftlikleriyle birleştirmek ve memurlarla subayların ödenmeyen aylıkları üzerinde iskonto muamelesi yaptırmak suretiyle zenginleşen Sultan bu parayı, yalnız kendi saltanatına ve hayatına tevcih edilmiş olan her şeyi keşfedip cezalandırabilecek biricik vasıta olarak görüyordu.»

Gerçekten İmparatorluğun zenginliklerini yabancılara satarak zenginleşen Abdülhamit «Kanlı Sultan» lakabını taşımaya rağmen, kan dökmek yerine - Mithat Paşa hariç - jurnalılık ve nimet dağıtma yoluyla saltanatını sürdürmüştür. Sultan, bu komprador metodlarından o kadar emindir ki, 1908 hareketiyle düşürüldükten sonra kaleme aldığı hatıratında, «Ben devrin yazarlarını adam tutup öldürtebilirdim, ama öldürtmedim, onlara para verdim» diye övünmektedir: «Ben edebiyata düşman olsaydım, Kemal Beye vefatı gününe kadar kesmeden maaş vermez ve oğlunu hizmetime almazdım. Ben edebiyata düşman olsaydım, Abdülhak Hâmit Beyi dolgun maaşlarla terfi ettikten başka, arasına borçlarını vermek gibi hayırhahlıklarda bulunmazdım».

ABDÜLHAMİT DIPLOMASISI

Osmanlı Bankası ve Deutsche Bank'a sırtını dayayan «Ulu Hakan» işte böyle bir rüşvet sistemi kuran adamdır. Savunucuları, onun çok usta bir diplomat olduğunu, emperyalist devletleri birbirine düşürerek, Osmanlı İmparatorluğunun parçalanmasını uzun süre geciktirdiğini ileri sürerler. Bu iddia da bir yakıştırma ibarettir. Abdülhamidin komprador, ya da bezirgân diplomasisinden yararlanan

Adnan Menderes ve onun Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Z Tesadüfen mi «Mösyö % 10» dediler?

İngiltere ve Fransa, bu sayede büyük menfaatler sağladıkları halde İmparatorluğu parçalamaktan geri kalmamışlardır. Fransa, daha önce Cezayiri ele geçirdikten sonra gözünü Mısır'a dikmiştir. İngilterenin de harbe katılacağından emin olarak 1877'de Rusya ile savaşa girişen Sultan, yalnız bırakılmış ve Sırbistan, Romanya ve Bulgaristanın büyük bir kısmını kesinlikle kaybetmiştir. Sultanın güvendiği İngiltere ise, onun yardımına gelmek şöyle dursun, Kıbrıs'ı ve Mısır'ı almıştır. Fransa, Tunusu işgal etmiştir. Efendi değiştirmek de sonuç vermemiş, Sultanın daha sonraki Almanya-

Zorlu

ya sığınmak politikası, 1914 Harbine ve tam bir bocalamaya yol açmıştır. Amerikan tarihçisi Earle, «Bağdat Şimendifer imtiyazının sonucu, Türkiye'nin 1914 Harbine girişi olmuştur» demektedir.

Esasen yabancı devletler, tekelleriyle birlikte, memleketi soymaya yönelmiş bir komprador, ya da bezirgan diplomasisinin ustaca yürütülmesi mümkün değildi. Türkiye'ye ait meseleler, milletlerarası konferanslarda Türk Dışişleri Bakanı çağırılmadan yabancılar tarafından çözülmüyordu. Türkiye'de de işleri, İngiliz, Fransız ve Alman Sefirleri yürütüyorlardı.

Bu şartlar altında usta bir diplomasi den elbette söz edilemezdi. Bahis konusu olan efendilerin dümen suyundan gitmek ve yabancıların büyük soygunundan pay almaktı. Bir asır önce Avrupayı titreten Osmanlı İmparatorluğu, sömürge haline gelmiş ve Sultan sömürgecilerin işbirlikçisi olmuştur. Saray mensupları ve Pasalar, Rum, Ermeni ve Musevi komisyoncular ile sömürgecilerin emrinde bir kökü dışarda bezirgan sınıfı doğmuştu.

ABDÜLHAMİTTEN SONRA

Abdülhamid deviren Genç Türkler de, yabancı tekelin ve verli ortaklarının egemenliğini kıramadılar. Düzen, eskisi gibi kaldı. Bunun büyük bir gafletle oğlunu Türk dostu diye bağırıp bastığımız Gülbenkvan, Malive Bakanı Cavit Bevin müaviriydi! Cavit Bevin, Lozan Konferansında da Lord Curzon ile yakın temasları olduğu söylenir. Shell'in adamı Gülbenkvan, bu müavirliği Orta Doğu petrolünü İngilizlere hediye ederek ödedi. Gülbenkvan, Shell adına Mısır petrolünün imtiyazını elde etti. Vickers tekelinin adamı Kont Ostrovog, sefir payesi ile hükümetin müşaviri yapıldı.

Başlangıçta Jön Türkler, İngiliz ve Fransızları tutuyorlardı. Abdülhamit ise son zamanlarda Almanca idi. Fakat Almanyanın avantaflı bir kredi teklifinden sonra, Jön Türkler de Almanca kesildiler. Jön Türklerin Ticaret Bakanı Hulûsi Bey, Maliye Bakanı Nail Bey, Bayındırlık Bakanı Ziya Bey Deutsche Bank'ın, şimendifer şirketlerinin idare meclislerine girdiler. Dış politika, Alman İmparatorunun müşaviri olan Deutsche Bank ve Bağdat Şimendiferi Direktörü Helfferich tarafından yürütülmeye başlandı. Bir

Alman generali, Türk ordusunun Genel Müfettişi tayin edildi! 1914 Ağustosunda Almanya ile gizli bir ittifak anlaşması imzalayan Türkiye, harbe yöneldi.

ABDÜLHAMİTSİZ ABDÜLHAMİT POLİTİKASI

Dönen oyunları pek iyi anlıyamadığı intibamı veren Mahmut Şevket Paşa dahi, Hayat dergisinde yayımlanan hatıralarında, 1908'den sonraki dönemi şöyle anlatmaktadır:

«24 Mayıs Cuma sabahı Harbiye Nezaretine geldim. İngiltere Büyükelçisi, selâmlık merasiminden önce beni görmek istediğini bildirdi. Vaktin dar olduğunu, nezarete kabul edemeyeceğimi. Sarayı Hümayuna giderken Sefarethane'ye uğrayacağımı söyledim. Sefarethane'ye ben girerken, Rusya Büyükelçisi çıkıyordu. Büyük elçi Musul petrolü için Almanlara imtiyaz vereceğimizin duyulduğunu, bunun İngilizlere verilmiş bulunan petrol imtiyazlarına aykırı olduğunu, Londra'nın çok telaş ettiğini bildirdi. Acaba İngiltere, Musul'u kendi vilâyetine mi sanıyordu?»

«Londra Büyükelçimiz eski Sadrazam Tevfik Pasadan gelen bir telgraf midemi bulandırdı. Armstrong Vickers tersanelerinin müdürlerinden Vir'i, gizlice İstanbul'a çağırılmışım. Mr. Vir, Tevfik Pasava demiş ki:

— Sadrazam Paşa, benim gizlice İstanbul'a gitmemi istem's. Ben İstanbul'a gidince, bütün Avrupa bunun sebebini tahmin edecek. Türkiyenin ve ni gemi siparişleri vermek istediğini anlatacağım. Maamafih Sadrazam Paşa emrini teklid ederse İstanbul'a gitmeye hazırım!

Bu mesele zihnimi kurcaladı. Ticarî bir müesseseye olan bu firmanın bizi bu kadar düşünmesi acayip. Acaba İngiliz Hükümeti firmaya tesir mi ediyordu?»

«Deutsche Bank direktörlerinden Devlet Efendisi çağırılmışım. Satın alacağımız dretnoiller meselesinde, Alman malî mahfillerinin herhangi bir entrika çevirisini çevirmeyeceklerini öğrenmek istiyordum.»

«Fransız Sefiri Mösyö Bombard geldi. Esat Toptani Paşanın ahlâksızlıklarından bahsetti.»

«Baron von Wangenheim'a dedim ki:

— İngiltereye bazı iktisadî kolaylıklar gösterirsek, Adalar meselesinde bizi tutar mı?

Alman Büyükelçisi son derece telaşlandı. İngiltereye fazla haklar alınmanın, Almanya ile dostluğumuza gölge düşürebileceğini söyledi.»

«Hükümetçe, 20 maden imtiyazının verilmesini kabul ettik. Bu maden imtiyazlarını isteyen iş sahipleri, uzun zamandan beri oyalanıyorlardı. Bizden önceki hükümetlerin bu oyamadan maksatları, iş sahiplerini müraacaata mecbur bırakıp para almış. Yani aynen Sultan Hamit devrinde olduğu gibi. Beyazıt - Sisi arasında tünel yapılması projesi de bu suretle uyutulmuştu. Bu tünel projesi hükümetçe tasdik edilmiş, Padişah'tan iradesi bile alınmış olduğu halde, harekete geçilemiyordu. Eski Sadrazam Saif Paşa, bu imtiyazı vermek için Deutsche Bank'tan 15 bin altın rüşvet istemiş. Bunu Almanya Büyükelçisi Baron Wangenheim bizzat bana söyledi...»

Bu mesele üzerine tahkikat yaptım. Öğrendim ki, bir Fransız firmasının temsilcisi de, bu Beyazıt - Sisi

tünel imtiyazının Almanlara değil, kendilerine verilmesi için, Osmanlı Hükümetine 3 milyon altın teklif etmiş.»

«Bâbülye geldim. Deutsche Müdürünü kabul ettim. Topcu kışlası talimhanesi için bu bankadan yarım milyon altın istikraz etmemiz meselesi görüldü. Müdür bana:

— Sizin gibi namuslu zatlara tam itimadımız vardır, dedi. İhtikar ne vakte kadar iktidarda kalacağımızı bilemez. Kâmil Paşa gelirse işimiz ne olur?»

«Krupp fabrikalarına 750 bin altınlık sipariş vermiştik. Skoda fabrikalarının mümessili Joseph Huber geldi. Kendilerine de sipariş verilmesi için ricada bulundu. Krupp'tan daha ucuz fiyat ileri sürdü ve bana bir miktar borç vermek istediklerini söyledi. Anladım ki memlekette henüz rüşvet kalkmamış.»

KOMPRADOR DİPLOMASİSİNİN BAĞIMSIZLIĞA

Komprador diplomasisine, Atatürk ve etrafındaki vatansever subaylar ve avamlar son verdi. Atatürk, İstanbul'daki kompradorların ve yabancı efendilerinin egemenliğinden kurtulunca biraz nefes alan Anadolu burjuvazisinin önemli bir kısmından habersizlik halinde destek gördü. Böylece komprador ocağı saray kaldırıldı. Osmanlı Bankasının imtiyazları alındı. Deutsche Bank'ın inşa ettiği Bağdat Demiryolu millileştirildi. Dünyayı Umumiye'ye son verildi. Yabancı kompradorların nüfuzu kırıldı. Bağımsız bir dış politika uygulama şartları yaratıldı. Ama Lord Curzon, «Yine bize muhtac olacaksınız» diyordu. Atatürk, Lord Curzon'a asla muhtac olmadı. Ne var ki komprador diplomasisinin bütün kadroları verinde kaldı. Bâbülyenin birçok çürümüş unsurları ve yabancı devletlerin adamları Ankara Hükümetinde görev aldı. Kompradorlar, Ankara Palası ve Meclisi istilâ ettiler. İş Bankası etrafında toplanan eski devrimcilerden bir grup, kompradorlarla işbirliğine girişti. Bu gruplar, Abdülhamid'in komprador diplomasisinin özlemi içindeydiler ve İkinci Dünya Savaşından sonra çeşitli şartların da yardımıyla Abdülhamit politikasını ihya ettiler. Bayar - Menderes ikili, Türk kamu oyunun hâlâ bilgi sahibi olmadığı bir takım gizli anlaşmalarla vatan topraklarını, birkaç dolar karşılığında kiradılar. Petroller, madenler yabancılar peşkes çekildi. Yabancı sermayeye her türlü imtiyaz tanındı. Dünyayı Umumiye yeniden geri geldi. Kompradorların İhtisâ, sefahati ve lavîre bankalarındaki hesapları arttı. Bazı gazetelerinde Menderes'in Dış İleri Bakanından «Mösyö % 10» diye bahsedilmesi, herhalde bir tesadüf değildir. Bu Abdülhamit politikası, Menderes ve Dışişleri Bakanını sehpaya götürdü. Fakat komprador politikasının duruşması yapılamadı. Yapılamadığı içindir ki bugün en ilkel şekli ile Abdülhamit politikasını savunanlar sahnededirler. Kompradorların Ulü Hakanının hayranları, Milli Bağımsızlık Savaşımızın ikinci adımı İnönü'nün, Atatürk politikasına dönme yolunda attığı bir adımın adımları, dış çevrelerden de cesaret alarak, komünistlikle suçlamaktadırlar. Ama Abdülhamit politikasını, daha uzurca bir zaman sürdürmek, vatan Türkiye'de artık mümkün değildir.

MECLİS ARAŞTIRMA KOMİSYONU RAPORU

EREĞLİ - ÇELİK YOLSUZLUKLARI

Ereğli Demir Çelik A. O. ndaki çeşitli yolsuzlukları açıklayan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu, tesislerin ve mamullerin pahalılığı üzerinde de durmuştur. Araştırma sırasında, Ereğli Çelik'in kuruluşunda ilk anlaşmalardan itibaren birinci derecede sorumluluk taşımış olan Nezih Rona önemli ifşaatta bulunmuştur. Rona'ya göre kredinin sağlanması ancak «politik sebepler ve bazı menfaatlarla» mümkün olabilmektedir. Krediyi kaçırmamak için pahalılık bile bile kabul edilmiştir. Türk hükümeti temel inşaatı Süleyman Demirel'in temsilcisi bulunduğu Morrison firmasının elinden kurtarmak için çalışmış, fakat «Fabrika temel inşaatının Türkiye'de yapılması hususundaki gayretler fayda vermemiş, iş Morrison firmasına ihale edilmiştir». İlgili çekici raporun son kısmını yayımlıyoruz:

VI — BARAJ YOLSUZLUĞU

İddia:
Baraj inşaatı ihalesiz olarak 20 milyon lira gibi bahş bir fiyatla bir firmaya verilmiştir.

Müdafaası:
Fihak'ka baraj inşaatı ilk zamanlarda düşünülmeyip sonraki etüdü neticesinde mühendislik ve müşavirlik firması olan Kopers'in teklifi üzerine kabul edilmiş 9 firmadan teklif alınmış ve en az fiyat veren Tekfen şirketine ihale edilmiştir. Yolsuzluk yoktur.

Car muamelesi:
Bidayette fabrikanın ihtiyacı bulunan tatl suyu Güllüç dereesinde bir bağlantı yapılmak suretiyle temini taavvur edilmiş ise de dere üzerinde E.I.E.I. ve D.S.I. idarecilerince yapılan etüdü sonunda suların azaldığı mevsimde Güllüç dereesinde fabrika ihtiyacı tatl suyu karşılanıyacağı kanaatine varılmış. Yeraltı suları aramaları yapılmış münbet netice alınmamış, neticede baraj inşaatını Kopers firması teklif etmiş. İdare Meclisi kabul etmiş ve D.S.I. idaresinin baraj inşaatına ehliyetli olarak tavsiye ettiği 9 firmadan teklif istenmiştir. Fon-Sim İnşaat 19 milyon 136 bin 464 TL. Tekfen İnşaat firması ise 12 milyon 996 bin 172 TL. teklif vermiştir. Diğer 7 firma teklif vermemiş, verilen bu iki tekliften Tekfen firmasının fiyatı daha ucuz olduğu için 12.7.1963 tarihinde baraj inşaatı adı geçen firmaya ihale edilmiştir.

Ancak bu arada yani teklifler alındıktan sonra D.S.I. ile yabancı bir firmanın işbirliği yapması suretiyle yeraltı su aramalarına devam uygun görülerek iş üzerine ihale edilen Tekfen şirketiyle Erdemir arasında mukavele icrası geciktirilmiştir. Mezkûr yeraltı su aramaları da olumlu sonuç verinceye Tekfen firması ile mukavele aktine karar verilmiştir. Şu kadar ki, Erdemir müteahhidi beklentiler esasen ucuz teklif verdiği için işi bırakmaya mütemayıldır. Mukavele aktini temin için verilen fiyattan biraz daha yukarı bir meblağ üzerinden mukavele akti zarureti vardır. Gerekçesiyle 21.11.1963 tarihinde 14 milyon 130 bin 734 TL. üzerinden Tekfen şirketi ile Erdemir arasında mukavele imzalanmıştır. (Tekfen'in verdiği teklif 12 milyon 996 bin 172 lira olup ihale bedelinden 1 milyon 146 bin 562 TL. fazla olmak suretiyle mukavele yapılmıştır.)

Bu anlaşmaya göre müteahhidi işe başlandıktan sonra projede değişiklikler yapılması üzere hissedilmiş işin büyük bir kısmı da Tekfen tarafından yapıldığından ve müteahhidi firma uzun zaman beklentilerinden esasen ilk fiyatları da müsait olduğundan mezkûr tadilata karşılık Tekfen şirketine yeniden 300 bin lira tazminat verilmesi ayrıca kayada derivasyon yapılması zarureti doğduğu gerekçesiyle de maktuen Tekfen firmasına 500 bin lira daha ödenmesi şartlarıyla tadilati projenin yine Tekfen tarafından yürütülmesi için anlaşma yapılmıştır.

Hülâsa: baraj inşaatı için Tekfen 12 milyon 996 bin 172 TL. teklif vermiş ve bu miktar üzerinden ihale edilmiş. mukavele 14 milyon 130 bin 734 TL. üzerinden ihale edilmiş. 300 bin lira tazminat verilmiş. 500 bin lira kaya derivasyonu için maktuen verilmiş ve iş miktarının artması da nazara alınarak neticede baraj 20-21 milyon lira civarında malolacağı

sanılmaktadır. Zira inşaat henüz devam etmektedir.

Kanaatimiz:
Bir taraftan baraj ihale edilirken diğer taraftan yeraltı su aramalarına devam olunması, teklifler alındıktan sonra mukavele yapmanın geciktirilerek tekrar yeraltı su aramalarına devam olunması, iş başladıktan sonra maliyetli vüde vüze artıracak ölçüde projede tadillere gidilmesi gibi davranışların işin gayriciddi şekilde ele alınıp yürütüldüğüne karine olduğu gibi ayrıca;

a) Tekfen şirketi ile teklif ettiği 12 küsur milyon lira üzerinden değil de 14 küsur milyon lira üzerinden mukavele yapılması,

b) Ucuz fiyat verdi beklentik gibi gayrimenkul sebeplerden dolayı Tekfen'e 300 bin lira tazminat ita olunması,

c) Birim fiyat esaslı üzerinden ihale edilen bir işte kaya derivasyonu için maktuen 500 bin lira ödenmiş bulunması, v.s. gibi muamelelerin Tekfen şirketini haksız surette hınave maksadı güden yolsuz muameleler olduğu kamsına varmış bulunuyoruz.

VII — LOJMAN İHALESİ YOLSUZLUĞU

DEMİRELİN MESKEN İNŞAATI

İddia:
48 lojman inşaatında zarar ettiği gerekçesiyle Süleyman Demirel'e 3 milyon lira mesnetsiz olarak ödemiş. Ayrıca 52 lojman inşaatı da yine zararı telafi gerekçesiyle Süleyman Demirel'e verilmiştir.

Müdafaası:
1 — 48 lojman inşaatı birim fiyatı (özürle 11 firmadan teklif istenmek suretiyle ihaleye çıkarılmıştır. 10 firma teklif vermiştir, en ucuz teklif veren Süleyman Demirel'e ihale yapılmıştır.

2 — 52 lojman götürü bedel usulü ile 5 firma davet edilerek ihaleye çıkarılmış.

Car muamelesi:
1 — 48 lojman olan projelere istinaden birim fiyat esasına göre gayrimenkul ve düz arazide inşaat edilmek üzere ihaleye çıkarılmış alınan fiyatların azamisi 6 milyon 417 bin 895 TL. olduğu asgarî fiyatın da Süleyman Demirel'e ait olup 3 milyon 769 bin 746 TL. olan ibaret bulunduğu görülmüş ve ucuz fiyat veren Süleyman Demirel'e ihale edilmiştir. İnşaatın neticede ortalama maliyeti metre-kare için 714 TL. olmuştur.

2 — 52 lojman tafsillat projeleri tamam olduğu halde yamaç arazide inşaat edilmek üzere götürü esas üzerinden ihaleye çıkarılmış, alınan fiyatlar şöyledir:

Arı Demir İnşaat ve Ticaret	4997500
Koll. Şti.	4825000
Tekfen İnşaat Ttd. Şti.	4788000
Nurettin Evin	4720257
Süleyman Demirel	—
Himtaş şirketi	—

Yukarıda görüleceği üzere asgarî fiyatı Demirel verdiği için bu inşaat da o firmaya ihale edilmiştir.

52 lojmanın neticesi itibarıyla maliyeti metre-kare olarak 680 TL. olmuştur.

Kanaatimiz:
Gerek 48 gerekse 52 lojman inşaatının ihalesinde herhangi bir yolsuzluk olmadığı kanaatine varmış bulunuyoruz.

YONAYON NOTU:
Komisyon çalışmalarında üyelerden Rüşti Özal müteahhidi Süleyman Demirel'in inşaatındaki metre-kare maliyet

Danış Koper
İşten el çektilerimdir!

fiyatlarının diğer bölgelerdeki metre-kare fiyatlarla karşılaştırılmasını istemiştir. İstanbul ve Ankara'da en lüks meskenlerin metre-kare fiyatı 450-500 liraya çıkar. Ken Demirel lojmanlarının maliyeti 680 liradır. Fakat komisyon, bu mukayeseyi yapmayı kabul etmemiştir. Diğer taraftan komisyon başkanı Faruk Kürelli, Ereğli Çelik'in Demirel'e fazla iş yaptı diye 3 milyon lira ek ödeme yaptığını açıklamıştır.

X - ANTALYA NAKLİYAT AMBARI İLE ALÂKALI YOLSUZLUK

İddia:
Temel inşaatı için ihale edilen çelik boruların limandan tahliyesi ve fabrika yerine nakli Antalya Nakliyat firmasına ihale edilmiştir. Bu boruların bir kısmı İdare Meclisi Reisî Danış Koper'in ortağı bulunduğu Bormak İthalat Limited Şirketi eliyle piyasada sattırılmıştır.

Müdafaası:
Yalnız çelik borular değil 160 bin ton civarında bir hamule teşkil eden fabrikanın bülümüm makina, alet ve malzemesinin Ereğli limanından tahliyesi gümrük muamelelerinin ifası vesikalaları ile mütabakatının kontrolü ve fabrika stok yerine nakli cem'an bir ihale konusu olmuştur. Alınan teklifler içerisinde isimizin selâmeti yönünden en müsait görülen Antalya Nakliyat tercih edilmiş ve iş ona ihale edilmiştir. Boru çalışması diye bir iddiaya ilk defa muttallı oluyoruz.

Car muamelesi:
Komisyonumuza tevli edilen vesika suretlerine göre fabrika makina ve malzemesinin limandan tahliye gümrük muameleleri vesikalaları ile mutabakat ve fabrika istif yerine nakil işi iki defa ihale konusu olmuştur. Her iki ihalede de Umumi Mağazalar Firması ile Antalya Nakliyat Firması fiyat vermiştir.

Umumi Mağazalar tahliye imkân olan fakat nakliye imkân ve vasıtalarına sahip olmayan bir firma olduğu için işin zamanında bitirilebilmesi bakımından birinci ihalede bu firma müemmen görülmüştür. Sonradan mezkûr firma tahliye işinde ehliyetli Gazioğlu adındaki bir firma ile işi müşterek almak teklifinde bulunmuştur. Yani Umumi Mağazalar Firması tahliye işini, Gazioğlu firması da nakliye işini deruhte edecekler. Erdemir idarecileri bu işin tahliyesi ayrı nakliyatı ayrı ihale edilemeyeceği bu itibar-

la her iki firmanın müşterek taahhüt altına girmelerini teklif etmiş ise de adı geçen firmalar anlaşamadıklarından 44 liralık teklifleri nazara alınmamış tahliye ve nakliyeyi birlikte deruhte eden Antalya Firmasına iş beher tonu 46 TL. üzerinden 3.2.1962 tarihinde ihale edilmiş ve taahhütleri 30.9.1964 tarihinde icra edilmek suretiyle hitam bulunmuştur. Neticesi itibarıyla 170 bin ton miktarında makina, alet ve malzeme limanda tahliye ve fabrika yerinde teslim edilmiştir. Antalya Nakliyat bu işi ifa sırasında Erdemir'i yüzde 90'ın dolar olarak tahsil edilmiş bulunan 900 bin liralık bir düşüpe'e hak kazandırdığı için neticede malın beher tonunun tahliye ve nakliyesi 41 liraya düşmüş bulunmaktadı.

Kanaatimiz:
İhale işinde bir yolsuzluk görülmediği, ihale münamesesi dışındaki hırsızlık iddialarının ise suç ve suçlu arama yetkisini haiz olmayan esasen böyle bir yetkiye haiz olsa mahi ver'len müddet içerisinde bu kadar hurda teffüruata inilmesinin mümkün olamayacağı kanaatine varmış bulunuyoruz.

XI - TESİSLER VE MAMULLERİN PAHALILIĞI

İddia:
Tesislerin ve mamüllerin pahalılığı hakkındaki iddiaları basındaki nesriyat dışında iddia sahipleri itibarıyla 4 maddede toplamak mümkündür.

1) İmar ve İskân Bakanlığı Bölge Planlama Dairesince 1964 yılında nesrolunan (Zonguldak Bölgesi On Planı sahife 68) Erdemir'in kuruluş yerini inceleyerek bu seçimdeki nedenlerin anlaşılacağı noktasında durmaktadır.

a — İşletme Armutçuk Kömür İşletmelerine yakın olmakla beraber bu kömürlerin koklaşmaya elverişli olmamasından ötürü kömürün (büyük kısmının) Zonguldak'tan gemi ile taşınacağı,

b — Demir cevherinin Balıkesir, Samsun ve İskenderun'dan getirileceği,

c — Fabrika mamüllerinin levha haf'n. de olması itibarıyla levhaların kullanıma yerinin İstanbul ve çevresindeki enstrüvel bütün olacağı,

Sayet bu seçim kömüre yakınlık ise o takdirde Filyos'un uygun mahal olacağı, zira bu suretle Karabük fabrikaları ile bağlantılı bir entegre kuruluş gibi çalışmasının sağlanacağı, esasen mevcut olan demoryolları ile Filyos'ta yapılacak bir limandan her iki tesis'in faydalanabileceği ifade olunduktan sonra «İki demir çelik işletmesinin başarılı olmayan kuruluş yerlerinden ötürü Türkiye'nin endüstriyel varlığı içinde sürekli bir yük olarak belirecekleri» kat'î bir hüküm olarak verilmektedir.

Ayrıca raporda, (sahife 74) «Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları için yapılan yatırım öfnyâ standartlarına göre pahalıdır. Yatırım miktarının dotavisinde fiyatlarının yüksek olması durumunda ve yüzde 30 kâr marjına izin verilmesi dolayısıyla mamüllerin satış fiyatı yüksek olacak ve bu yassa mamüllere dayanan işte enivrisinin» Avrupa mamülleri ile yarışma şansını ortadan kaldıracaktır».

«Fabrika gelecekte genişlemeye göre planlanmış bir modern entegre Demir Çelik İşletmesi olduğundan ilk çalışma safhasında yapılan program gereğince düşük üretim temposu ile çalıştırılması, işletme giderlerinin üretime oranla çok olacağı ve kurulu gücün varolanına randımanının düşeceği muhakkaktır» denilmektedir ve «Fabrikanın genişletilmesi kısa sürede gerçekleştirilmesini gerektirir» sonucuna varılmıştır.

2) Meslek ilgisiz ve o tarihlerde Genel Müdürü bulunduğu bir şirketin işteğal konularına yakınlığı hasebiyle hiç bir makâmdan vazife olarak verilmediği halde memleketin ihtivacını dikkate alarak kendi kendine hazırladığı ve bilâhare 1961 yılında D.P.T. Demir Çelik ve Metalurji ihtisas Komisyonu Başkanı sıfatıyla bu teşkilata verdiği bir ön etüd (Avan proje mahiyetinde dahi olmadığı ken dini tarafından belirlenmiş olan) raporunda Selâhattin Sanbasoğlu raporunu hazırladığı 1958 tarihindeki fiyatların bu günkü değişen kıymetlerini hesaba katarak Erdemir'in pahalıya maledilmiş olduğu hakkında bir kanaata sahip olduğu ve bu hususta yabancı memleklerdeki benzeri kombine entegre tesislerin üretim kapasitesine nazaran ton başına yatırımlarını mukayese ederek pahalılığın mevcudiyeti sonucuna vardığını komisyonumuzda beyan ve ifade etmiştir.

Sayın Sanbasoğlu, pahalılığın sebeplerini, Kopers'in müteahhis ve başarılı bir firma olduğu hususunu belirtmekle beraber Amerikan piyasasının genel olarak yüksek seviye arzettiği diğer taraftan finansman şartlarının ve eczümle yeteri kadar açık rekâbetin sağlanmadığı, böyle bir tesisin ilk etüdülerinin, avan projelerinin ikmalinden ve bu projelerin detaylı bir şekilde meydana getirilmesinden sonra ancak ihale edilmesi gerektiği halde Erdemir'de bütün bunların bir firma tarafından yapıldığı noktalarında özetlenmiştir.

MORRISON KAZIGI

3) Pahalılığın, inşaat ve tesisat sırasındaki Erdemir yetkililerinin tutumundan ileri geldiği hakkındaki iddia, bu kuruluşun ilk anlaşmalarından itibaren birinci derecede sorumluluk taşımış olan Nezih Rona tarafından yapılmıştır. Mümallehin, Amerikan Hükümetinin birçok projeye bu kadar büyük bir kredi vermediğini, böyle bir kredinin ancak politik sebepler ve bazı menfaatlerle mümkün olabileceğinin kabulü gerektiğini, bir pahalılık olsa da o sıralarda Amerika'da yapılacak olan seçimlerde hükümet değişikliği dolayısıyla bu teşebbüsün akamete uğramak ihtimaliyle muvacehesinde anlaşmanın süratle yapılması gerektiği ve 1960 İnkılabından sonra tesis bedellerinde bir miktar indirme yapılma suretiyle anlaşmaya varıldığını belirttikten sonra bilahare fabrika temel inşaatının Türkiye'de yapılması hususundaki gayretlerin fayda vermiyerek bu işin Morrison Knudsen Firmasına ihale edildiğini bu firmanın talep ettiği 70 milyon lira tazminatın kendisinin Erdemir'den ayrılma sebeplerinden birisini teşkil ettiğini bu gibi tesislerin deniz kenarında yapılmasının bir avantajı olarak kullanılacak soğutma suyunu denizden temin ve tedarik ihtimaline gidilmesi gerektiği halde baraj işinin empoze edildiğini, hastı tutumda israf olduğunu ve alışık olunan durumun dışında bir davranış bulunduğunu bunlardan dolayı da Genel Müdür Yardımcısı İken Müesseseden ayrıldığını Komisyonumuzdaki beyanları ile tesbit etmiş bulunuyoruz.

4) Bu iddialardan başka, meselâ Erdemir'in çok önemli üç maddesinden birisi olan meselâ 270 bin ton istihlak edilecek olan kireç taşı temini hususunda bideyette gerekli tedbirlerle baş vurulmadığı, sonra dan ve gittikçe durumun ağırlaşmakta hatta zaruretlere meydan çıkmakta olmasıyla başvurulmuş çarelerin de maksadı layıkı gibi temin edemediği raporumuzda yer alan hususlardandır. Filhakika Erdemir bideyette kireç taşının 15 daha sonra 20 TL sı (ton başına) civarında sağlanmasını hesaplamakta iken bilahare bunu 32 liraya yakın bir bedelle temin etmiş, hattâ bu sağlanmış Erdemir'e ait Dolomit ocağında kireç taşı yataklarının bulunması tesadüfüne bağlı olmuştur. Kanaatimiz:

Erdemir'in ve mamullerinin pahalılığı ve ilk tahminlere nazaran maliyet yüksekliği hakkındaki iddiaları bir dereceye kadar inceleyebilmek mümkün olmuştur. Şöyle ki: Hakikatte çok önem taşıyan ve özelliklerine, tesislerin fizibilite ve rantabilite hesaplarına çok derinliğine bir inceleme yapmanın bundan sonra şüphesiz devam edecek yatırımlarımız için faydalı ve hattâ lüzumlu olduğuna kanaat bulunmakta beraber konunun bu kısmında ancak mevcut iddialara mukabil Erdemir'in gösterdiği sebep ve ileri sürdüğü mütalaları tesbit etmekten öte bir imkânâ Komisyonun çalışması süresel bakımından sahip olamamış bulunuyoruz. Bununla beraber yukarıda, Erdemir'in inşa edildiği tarihlere yakın olan bazı demir çelik müesseselerinin kapasitelerine göre verilen maliyet rakamlarıyla mukaveseyle imkân aranmıştır. İlgilifere verilen ve rapora dercettiğimiz bu kıyaslamalar anormal fiyat yüksekliği arz etmediği kanaatini telkin etmekte ise de Komisyonumuzda hâkim olan kanaat raporun konular hakkındaki sonuçlarında belirtildiği üzere, bir pahalılığın mevcut olduğu şeklindedir. Ancak bu kanaat ifade ederken pahalılığın nedenlerini ve her bir faktörün maliyete tesirini zikretmek icap ederse de takribî de o'sa pahalılık sebepleri üzerinde görüşlerimizi ifade etmekte çalışacağız.

Tesisin pahalılığı kanaatimizce:

a) Amerikan kredisinin, kredinin istimal edileceği makina ve malzemelerin Amerikan piyasasından temin edilmesi ve bunun yarısının Amerikan gemileriyle nakledilmesi şartına mukabil verilmiş olması dolayısıyla mubayada rekâbetten doğacak faydaların elde edilememiş olması.

b) İşin 42 ayda bitirilmesi zarureti dolayısıyla işlerin yürütülmesinde ve ihalelerde ciddi tutumlar içerisinde girilmemiş olması.

c) İhalelerin atelacele yapılmış projelere göre yapılarak bilahare yüzde yüz maliyet artışına bağlı olacak proje tadillerine kadar gidilmiş olması sebebiyle peşin rekâbetin önlenmiş olması (Baraj ihalesinde olduğu gibi).

d) Bazı işlerde müsrif, bazı işlerde şirket aleyhine müteahhitlerin himaye edilmiş olması (Baraj ihalesinde ödenen sepehsiz tazminatlar gibi).

e) Bazı ihalelerde ciddi bir tercih sebebi olmadıkları halde aşgari fiyat verene ihaleden sarfınazar edilerek ihale pahalı fiyat veren firmalara işin

verilmiş olması, (liman inşaatında olduğu gibi),

f) Erdemir'in müteahhdimlerinin ihmalieri dolayısıyla diğer kıldıldığı zararlarına mesullerinin aranmamış olması (Morrison ihlâfında ödenen 7 kişur milyon lirahk tazminatta olduğu gibi).

g) Şirketin iki büyük ortağı olan Sümerbank ve Karabük müessesilerinin karar organı olan İdare Meclisinde ciddi ve müessir mesal göstermemeleri sebebiyle şirket menfaatinin layıkı ile gözönünde tutulmamış olması (Fahis hakem ücretli ödenmesine madencilere vebce teşkil etmediği halde faizsiz kredi verilmesine göz yumulduğu gibi).

h) Şirket sevki idaresinin seçilen İdare Meclisinde, hakikatte İdare Meclisi üyesi Danış Koper'in hâkimiyet ve insiyatifine terk edilmiş olması (İdare Meclisince verilen yetkiye muhalif hareket eden İcra Komitesi hakkında hiç bir şey düşünülmemiş olduğu gibi) sebeplerine dayanmaktadır.

Mamullerin pahalılığına gelince: Bunun nedenleri de kanaatimizce:

a) Tesislerin pahalıya malolması dolayısıyla mamullerin fiyatına müessir amortisman bedellerinin yükselmesi.

b) Kuruluş Kanununun 5 inci maddesine göre şirket sermayesinin envanter kıymetinin en az yüzde 30'una muadil kâr sağlamayı politika olarak tesbit etmekte serbest bırakılmış olması.

c) Mamullerin fiyatının tesbitinde bu kâbil mamullerin CIF İstanbul cari fiyatlarını nazara alınması.

(Fihale İca hususundaki mamül fiyatları bir iki kalem müstesna CIF İstanbul cari fiyatlarında vaml ihaleler fiyatlarından yüzde 6 bir fazlalıkla tesbit edilmiştir.)

d) Demir cevheri gibi ana hâmi maddelerinden birinin fiyatlarının tesbitinde ve pahalılığın müteahhdimlerine ödenmesi sırasında mukavele dışı fazlalıklarla intikal ettirilmesi, keza madencilere yersiz ve sepehsiz olarak milyonlara ballıg olan kredilerden faiz alınması.

e) Yapılan hesaplara göre mevcut şartlar muvacehesinde kireçtaşının beher tonunun fabrikada 20 lira civarında ma'edileceği hesap edildiği ve çimento sanayii daha müssal teklif verdiği halde bunların üzerinde durulmuyarak 32 liraya yakın bir fiyattan 10 senelik taahhüdü tazammun eden anlaşmalara gidilmiş olması.

f) Lüzum ve zaruret olmadığı halde propoganda ve ilân ücretlerinde bonkörce davranılmış olması.

g) Türkiye'de kara ve deniz nakliyatının diğer memleketlere nazaran pahalı bulunması sebeplerinde toplanmaktadır.

ŞİKAYETLERİN İDARE MECLİSİ REİSİ DANIŞ KOPER'İN ŞAHSINDA TOPLANIŞI

Malum olduğu üzere Anonim Ortaklıklarda şirketin sevki idaresinde İdare Meclisinin mesul tutulması bu tip şirketlerin ve İdare Meclisinin statüsü ve yetkisi icabındadır.

Hal böyle iken, bütün araştırma müdetince yazılı şikâyetler veya alınan beyanlarda şikâyetlerin Danış Koper'in şahsına izafe edildiği komisyonumuzun nazarı İkkatini celbetmiş, bu sebeplerdir ki ifadesi sırasında mümallehye bu istikamette bir soru da tevliç edilmiştir. Ancak alınan cevap doyurucu olmamıştır.

Şimdi İdare Meclisi üyelerinin seçim tarzları ve şirket ile aralarındaki menfaat münasebeti bahsinde bazı hususlar dercettikten sonra bu meselenin neden hakkındaki görüşlerimizi arz etmeye çalışacağız.

Mahsus bölümünde izah olunduğu üzere Erdemir İdare Meclisi 9 üyeden müteşekkildir. Bu üyelerin iki tanesini Sümerbank, iki tanesini Karabük, iki tanesini özel sektör üç tanesini Kopers şirket topluluğu aday göstermektedir. Genel Kurulca da seçilmek suretiyle vazife görmektedirler. Bu durum ortaklar arasındaki sözleşmeler icabı olup kuruluştan bu yana böylece devam etmiştir. Ancak yine anlaşma hükümlerine göre resmi sektörün sahip bulunduğu hisse senetleri özel şahıslara intikal ettikçe resmi sektörün İdare Meclisindeki üye adedi de gittikçe azalacaktır.

Dosyanın tetkikinden, yetkililerin beyanlarından anlaşıldığına göre Sümerbank ile Karabük'ün İdare Meclisindeki üyeleri ekseriya bu müesseselerin memuru durumunda olan kimselerden seçilmiştir bazan da bu müesseselerle memurvet münasebeti olmayan hariceten bazı zevat bu işle görevlendirilmiştir (Danış Koper ve Feridun Cemal Erkin gibi).

Nitekim Erdemir'in kuruluşunda Danış Koper Sümerbank'ın temsilcisi olarak İdare Meclisinde görevlendirilmiş ve İdare Meclisi reisliği ve İcra Komitesi başkanlığına seçilmiş o günden bu yana bu zat hem İdare Meclisi üyesi hem de İcra Komitesi başkanı olarak çalışmıştır. Birkaç aydır da vefat eden Genel Müdürün yerine vekâlet etmektedir. Su izahattan da anlaşılacağı üzere Danış Koper karar ve İcra organlarının başı sıfatıyla şirketin sevki idaresinde çok vâcib ve etkili şahsiyetlere sahip olmuştur. Halen de böyledir.

Sümerbank ve Karabük'ün temsilcileri bu müesseselerin memuru durumunda olsun veya olmasın Erdemir'in ortakları olmayıp burada bir ücret karşılığı (son genel kurul toplantısında İdare Meclisi üyeleri için aylık 2500 lira ücret tâmin edilmiştir.) memur psikolojisi içinde çalışan kimselerdir.

Ankara Ticaret Odası nihai durum itibarıyla 0.5 milyon lirahk İş Bankası ise

0.3 milyon lirahk hisseye sahiptirler İdare Meclisinde Ankara Ticaret Odası, Vehbi Koç temsil etmektedir. Vehbi Koç'un şahsı adına hissesi yekûnu 5 bin liradan ibarettir.

Geriyeye kalan İdare Meclisi üyeleri ise; Kopers Şirketler topluluğu temsilcileridir.

Görülüyor ki başta Danış Koper olmak üzere şirketi sevkide makamında bulunan İdare Meclisi üyelerinin şirketin kötü İdare edilmesi dolayısıyla şahsî menfaatları yönünden müteessir olmaları bahis konusu değildir. Filhakika Sümerbank ve Karabük Genel Müdürlükleri İdare Meclisindeki temsilcilerinin ve bilhassa murakiplarını bir iki ayda bir değiştiregelmişlerdir. Bu vazifeleri daha çok güzide elemaların maddeten tatmini için bir ek görev yeri olarak kullanmışlardır.

Kurucular anlaşmasına göre resmi sektör ile Kopers topluluğu yekâferinin gösterdiği adayları karakter ve kabiliyetleri ne olursa olsun desteklemek taahhüdünü yüklenmişlerdir. Resmi sektörün beğenmediği ve İyeliğten uzaklaştığı bir kimsesi Kopers'in himaye edip kendi adına aday göstermesi yahut bunun tamamen aksi mümkündür (Sümerbank yetkilileri beyanları arasında Danış Koper'ün değiştirilmesinin düşünülüp düşünülmediği sorusuna verdikleri cevapta böyle bir endişe izhar etmişlerdir.)

Yine ana mukaveleye göre İdare Meclisi üyelerinin şirket ile doğrudan doğruya ticari münasebetlerde bulunmalarına cevaz verilmiştir. Hatırlanacağı üzere raporumuzun İtemir cevheri yolsuzluğunda işaret edildiği gibi Vehbi Koç'un ortak bulunduğu Demir Export firması ile Erdemir arasında demir cevheri alımı için mukavele yapılmış ve faiz zahi istenmeden mukavelede hüküm olmadığı halde bu firmaya 3 milyon lira kredi açılmış, hiç bir İdare Meclisi üyesi şirket menfaati mülahazasıyla olsun bu işe İtiraz etmemişlerdir.

Hülasa:

Erdemir İdare Meclisi üyelerinin ekseriyetinin şirketin hissedarlarından olması şirketin iki büyük ortağından Karabük ve Sümerbank'ın İdare Meclisine esasen memur olup işleri zaten yükümlü olan personelini daha ziyade ek görev alması için tâmin ettiği ve sık sık değiştirmesi, resmi sektör temsilcilerinin İdare Meclisi üyeliğini memur psikolojisi içinde deruhte edegelmeleri İdare Meclisi üyelerini doğrudan doğruya veya dolayısıyla şirket ile ticari münasebetlere girebilmiş olmaları Danış Koper'in nefsinde İdare Meclisi üyeliğiyle İcra Komitesi başkanlığı gibi hem karar hem de İcra uzuvlarının başkanlıklarını birlikte deruhte etmesi, ni, tesisler tamamlanuncaya kadar Danış Koper'in vazifesinden alınmaması lâzımgeldiği kanaat büyük harcamaların yapıldığı bu kuruluş safhasında üyelerin toplantılara noksansız devam etmemiş olmaları v.s. gibi sebeplerden ötürü Danış Koper şirket sevki ve idaresinde insiyatif ve hâkimiyetini tesis etmiş ve bunun içindir ki, yolsuzluk iddialarının muhatabıdır ve şikâyetleri şahsında toplamıştır, kanaatine varmış bulunuyoruz.

Özel murakipların tahkikati ve tavsiyeleri:

Raporumuzun baş tarafında işaret olunduğu üzere 25 Mart 1965 tarihinde İcra Olunan Erdemir mutad Genel Kurul toplantısında 19 maddede ballıg olan yolsuzluk iddialarının özel murakiplar heveince tahkiki kararlaştırılmış ve o günden bu yana bu heyet tahkikatına devam etmektedir. Şüphesiz tesbit edeceği hukuki sorumluları hakkında şirket adına dava açılmasını tavsiye edecek veya suç bulamazlığını belirtecek Genel Kurul da bu rapora göre reyini izhar edecektir.

Erdemir devlet ile alakası olmayan bir Anonim Şirket olsaydı, şüphesiz meseleleri hakkında Yüce Meclis'in bir araştırma komisyonu kurması bahis konusu olmazdı. Bugün Erdemir'in yüzde 51 oranındaki sermayesi İktisadi Devlet Teşekküllerinden Karabük ve Sümerbanka ait olduğu gibi Hazine çeşitli kanunlarla bu müesseseye 450 milyon lira civarında İkrâzatta bulunmuş, yine ayrıca Hazine yüzde 6 temettüylü garanti etmiş bulunmaktadı. Bütün bunlar Meclisin mesuliyete alakasının gerekcesini teşkil etmez ve takriben 1 milyar liraya yakın devlet imkânı burada yattığı icindir ki, komisyon olarak İleriyeye mutad bazı tavsiyeler raporumuzda ver vermeyi kâcâzımız bir vazife saydık.

Yolsuzluklar özel murakiplarla tahkik edilmiş, şikâyetler Danış Koper'in şahsında toplanmış, gün ve saat murakipların varacağı yerde İdare Meclisi üyelerinin emmimiyet taahhüdüyle İdare Meclisi üyesi İcra Komitesi başkanı ve genel müdür vekâli şahsiyetleri birlikte deruhte eden Danış Koper'in hiç değişilse bahis konusu tahkikat bilhassa kadar gerek tahkikata yardımcı gerekse efkârı emmimiyet taahhüdü için vazifesinden alınmaması uygun olacağını tavsiye etmek isteriz.

Süleyman Demirel
Morrison Temsilcisi

KREDİ YAGMASI

Hilmi Özgen

Açık reelmlerde halkın gerçekleri öğrenmesinde çok büyük faydalar vardır. Bu düşünce ile geçen yıl Demokrat İzmir gazetesinde «Kredi yağması» adı ile bir yazı yayınlamış ve kredi mekânizmasının işleyişindeki yolsuzlukları ortaya sermiştik.

Fakat bu yolsuzlukların halka duyurulmasını hoş görmeyen İzmir Ticaret Odası ilgilileri, yazımızı özel sektörün yatırım gücünü kısıtıcı nitelikte gören Başbakanlığa şikâyet etmiş ve haklarımızı ceza tatbikini istemiştir.

Bağlı bulunduğum Yüksek Denetleme Kurulu Başkanlığı savını mamızı aralar Kurulca yazımızı inceledim ve yazdıklarımızın gerçeklere uygun olduğunu görüldükçe herhangi muamele tatbikine mahal görülmemiştir. Bu için asıl özünü veren yönüydü ki Denetleme Kurulu doğrudan doğruya Başbakanlığa bağlı olduğu halde Ticaret Bakanlığı öfkesini yenemeyerek aylarca sonra hakımız yapılan işlemi kuruluma başkanlığından sormuş ve gereken cevabı almıştı.

O tarihlerde Ticaret Bakanı olan zat, yıllarca müfettişlik yapmış, bu yolsuzluklardan yüreği sırlamış ve benim gibi Siyasal Bilgiler Fakültesinden yetişmiş bir genç olduğu halde çirkin politikacıların ve çıkarıcı çevrelerin baskısı ile kendisine bağlı olmayan bir teşekküle sual soracak kadar ileri giderek cezalandırılmamızı istemişti. 15 yıl müfettişlik yaptığım Ticaret Bakanlığımın bu garip zihniyetine alışkın olduğum için hiç şaşmamış ve üç kişinin asılmasıyla değişimimeceğini bildiğim sömürme düzeninin kuklalarına sadece acımakla yetinmişim.

Fakat şimdi öğreniyoruz ki kredi yağması yazımdan dolayı İzmir Ticaret Odası kodamanlarını gücündüğü asıl sebep sadece yazımın sertliği ve özel sektörün çalışma gücünü kısıtıcı nitelikte bulunması değil, bilmiyoruz bazı kimselerin nasırlarına basmış olmağımız imiş.

Birkaç ay önce Büyük Millet Meclisi Komisyonlarında inceleme ve senatonun genel görüşüne arzolanarak gizliliği kalmayan Ziraat Bankası denetleme raporundan öğreniyoruz ki bu yazının çıkışı tarihlerde İzmir Ziraat Bankası Müdürü, Özel Sektör kodamanlarına harif kredi dağıtmak için 40 fuccara açılması için gelen 24 milyonluk tasdikli kredilerde 58 milyon lira depozito yaparak 82 milyon lira dağıtmak imiş.

40 mutfu kişiye 58 milyon lira usulsüz kredi dağıtan bu müdür hakkında hiç bir muamele yapılmıyarak sadece yaş haddi dolayısıyla emekliye sevk edilmiş ve İzmir Müdürlüğüne bu geniş yetkiyi

veren Banka Umum Müdürü ise izmirde bir özel sektör bankasının başına getirilmiştir. Keza aynı raporda Mersin Subesinden bir çok firmaların tasdikli kredilerinde yarım milyon lira ile bir buçuk milyon arasında depozito yapıldığı gösterilmektedir. Şimdi bu noktadan hareket ederek devlet sermayesiyle işleyen ve Türk çiftçisine hizmet gayesiyle kurulan bu bankanın ne gibi sebeplerle bu şekilde kanunsuz ve usulsüz yollara saptığını inceliyelim:

1 - POLİTİKA KODAMANLARININ BASKILARI

Kredi yolsuzluklarında ilk sebep olarak bu kuruluşlara muasalat olan politika kodamanlarını görmekteyiz. Her iktidar döneminde devlet arzuhalıklarına saldıran bu azıllı politikacılar arkalarındaki özel sektör firmalarını besleyerek tekrar seçilme şansını arttırmaktadırlar. Çünkü, biliyorlar ki geri kalmış toplumların halkları aldatılmaya, sömürülmeğe kazıklanmaya çoktan alışmışlardır. Onlara doğru sözler söyleyerek, doğru yolu gösterme-

ğe çalışanları «Bunlar komünist» diyerek susturmak kolaydır. Yafer ki yüksek tirajlı gazete patronları kendilerini desteklesinler. Bunun için de beher sahifeye 5-10 bin liralık ilanlar vermek yeterli sayılmaktadır.

Ve sonra mitinglerde, namuslu ve toplumsal partilere karşı saldırılarda kullanılacak adamları toplamak için de para lazım. Bu saldırganların her birine en aşağı yüzer lira dağıtacakmış, bir meyhanede bolca içireceksin ve iye komünistler diyerek namuslu adamların üzerine yürüteceksin... Bütün bunları yapmak için bol paralar lazım. O halde sağ olsun resmi bankaların kasaları. Esasen bunların başlarındaki umum müdürler yıllarca tecrübe edilmiş, ussal, yumuşak başlı ve yarı rına kişilerdir. Hatırlı kişilerin sözlerinden çıkarılmaz. Daha da olmazsa ayrılır devlet bankasından, geçerli özel bir bankanın başına. El altından yerlerine gelenlerle anlaşılır ve bu özel bankalar da bol bol mevduat sağlarlar.

2 - EKONOMİK SİSTEMDEKİ BOZUKLUK

Tabdirdir ki bu yolsuzluklara imkân veren ekonomik sistemin bozukluğu ve insanları kötülüklere iten ekonomik kanunların zorunludur. Bir tarihte bir banka müdürü tanıdım. O tarihte de namuslu bir adamdı. Başında bulunduğu Devlet Bankasının piyasa kurflarının hücumlarından kur tarmak için yüzde 10 1/2 oranındaki resmi faizden başka kredi almak isteyen adama bir de feminat mektubu vererek bunun için de yüzde 6-7 oranında komisyon alıyor ve bu feminat mektubunu bankanın kasasına kilitliyerek adamın eline vermiyordu.

«Ne yapalım birader, dedi bir gün. Elime bir kartvizit alan dayanıyor bankanın kapısına. Özel bankalar yüzde 15-20 faiz alırken bizim yüzde 10 buçuk oranında düşük bir faizle çalışmamız komik bir iş. Bakalım ki herifer her yüzbin lira için bana da bir hisse ayrılarak ahlakımı bozacaklar, bu usulü icat ettim. Ayrıca teminat mektubu vermiş gibi muamele yaparak yüzde 6-7 faiz alıyorum. Bu suretle hem bankanın haklarını ve hem de kişisel ahlakımı kurtarıyorum.» diye dertli dertli anlatıyordu. Sonra o zat da bir özel bankaya geçti. Herhalde bu karışık faiz metodları ve ali cengiz oyunlarını iyi kavramış olacak ki serbest piyasaya kendisini bağrıma bastı. Bütün bu anlatıklarımız bildiklerimizimiz, duyduklarımız gör düklerimizimiz binde biridir. Bu işler neden düzelmiyor diye otur dertlenmek de gereksiz. Her vesile ile tekrar ettiğimiz gibi kurullar çıkarılma göre ayarlanmış beyler, bak ki kurullar değil meli, bozuk sistem düzelmez.

Kellesini ölküsü için feda eden Mithat Paşanın ruhu şad olsun. Ölümünden 79 yıl sonra kurduğumuz bankanın saygıdeğer müdürleri 40 mutfu firma sahibine 58 milyon liralık kredi aşımını yapıpken aynı yıl küçük çiftçiye dağıtılan kredilerin yıllık ortalaması sadece 169.— liradan ibarettir. Esasen yurdumuzda açık göz ve iş bilir piyasa kurflarının tam iste lerini öğrenmek için Bankaların gayet gizli tutulan tasfiyelik hesaplarındaki firma isimlerine bir göz atmak kâfidir. Ziraat Bankasının 1963 yılı sonundaki tasfiyelik hesaplarında görülen ve yillardanberi bankaya bir kuruş borç ödemeyen 60 mutfu firma sahibinin borç bakiyeleri toplamı 216 milyon lirayı aşmakta olup ortalama 169.— liralık tarım kredi sini ödüyemediğinden dolayı sahifan öksüzün yerine karısını koşan zavallı köylülerimizi düşünerek gülelim mi, ağıyalım mı?

3 - DENETLEME RAPORLARININ DEĞERLENDİRİLMEDİĞİ

Öte yandan bütün bu gerçekleri cefvelleriyle, örnekleleriyle sayfa sayfa ortaya seren Yüksek Denetleme Kurulu raporları politik bir jamaataya getirilerek üzerinde durulmamakta ve sadece Türkiye Petrolleri Ortaklığının Ordu Yardımlaşma Kurumuna hisse satması gibi hususlar politik gayelerle senato kürsülerinden söz konusu edilmektedir.

Samimi olarak beyler, gelecek kuşaklara kötü bir miras olarak bırakacağımız bu raporlar yüz karasıdır. Sorumluları hakkında hiç bir işlem yapılmadan dosyalarında uyuklamaya terk edilen bu raporlar elbet bir gün ortaya çıkacaktır. Bu yolsuzlukları ele alıp sorumlularını araştıracağız mı yerde kredi yağması konusunun yazı yazar bir görevliyi işinden atmakla bu kötülükler düzelmiyektir. Keşke bizler ahlak da işler düzelse?

Ne derlerse desinler. Hak belleğimizi bu yolda sonuna kadar direneceğiz.

İhracatımız gelişiyor

Petrol Kanunu konuşmaları tartışmalı geçiyor. Bir yanda yabancı kırtakların avukatları yüz kızartacak bir yolsuzlukla yabancı petrol şirketlerini koruyorlar. Öte yandan bu memleket halkının çıkarlarını koruyan kişiler de var.

Türkiye Petrollerinin haklarını koruyanlardan Turhan Feyzioğlu:

«Gerekirse yeryüzünde çalışan mühendislerimizi Cumhurbaşkanının imzasıyla yurda çağıralım.» demiştir.

Bir Türkiye ki yetiştirdiği aydınlar dışarda.. Doktoru dışarda.. Mühendisi dışarda.. Plâncısı dışarda.. Profesörü dışarda.. Teknikeri dışarda.. İşçisi dışarda.. Ve içerde olanların da gözü dışarda.. İşte bu Türkiye nurlu ufukları Türkiyeşidir.

Kimbilir belki de bu memleketi yabancı kapitalizmin peşki haline getirenler «Nurlu ufuklar» dedikleri zaman yabancı memleketleri kasdediyorlardı. Çünkü bütün insanlarımız o ufuklara doğru kanat çırpacak istiyorlar.

HEY GİDİ DEVLET İDARESİ HEY!

İlhami Soysal

TBMM'nin dört yıllık çalışma devresini kapatacağı Cuma gününden bir gün öncesi.. Vakit gece yarısına yaklaşmış, Urgüplünün Dörtlül Koalisyonunun CKMP'li Köy İşleri Bakanı Seyfi Öztürk Başbakanın evine geliyor, elinde bir kanun tasarısı, bir iki imza dışında her şeyi tamam. Eksik imzalarından biri de Başbakanı.

Tasarı, köy yolları ve içme suları için Köy İşleri Bakanlığının emrine 32 milyon 500 bin lira ek ödenek verilmesini öngörüyor. Bakanlar kendi aralarında anlaşmışlar, Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği Senatör ve milletvekilli yoluk ve ödeneklerine zam yapılması yolundaki 40 milyon liralık bütçe faslına partilere bölüştürülecek, 7,5 milyon lirasının üstünde kulan kısmı köy yol ve içme sularının yapımına aktarılacak.

Urgüplü tasarısı imzalıyor. Geride iki imza eksik. MP'li Orhan Alp ile Hüseyin Ataman'ın imzaları. Köy İşleri Bakanı onları da akşamdanberi aramış ama bulduramamış. Birden akına geliyor. Kabin ortaktarı o akşam liderlerinin evinde otabilirler. Ertesi gün MP'nin Büyük Kongresi var. Seyfi Öztürk ise Bölükbaşım yakından bilir, Bölükbaşım yıllarca kendisine de liderlik yapmış.

Köy İşleri Bakanı, kendisi gidemeyeceği için tasarısı Özel Kalem Müdürünün eline verip Bölükbaşımın evine gönderiyor. Özel Kalem Müdürü bakıyor ki gerçekten Bayındırlık Bakanın Orhan Alp, Bölükbaşımın evinde. On salonda oturmuş bir takım MP'lerle konuşuyor. Durumu anlatıyor, tasarısı imzalaması ricasında bulunuyor.

Orhan Alp, «olmaz» diyor, «imzalamam, ben bu paranın Kara Yollarının emrine verilmesini istiyorum. Karayollarının bir sürü ihtiyacı var.» Köy İşleri Bakanlığının Özel Kalem Müdürü, Bayındırlık Bakanım ikna ediyor. Bütçede yer alan bu paranın bir başka yere kaydırılması için vakit kalmamıştır. Ertesi gün Meclis tatil gürecek. Oysa para köy yolları ve içme suları için aktarılsa iyi bir seçim zemini hazırlanmış olacaktır.

Bayındırlık Bakanı Nuh diyor, Peygamber demiyor. Konuşmaları başındanberi izlemekte olan bir çocuk bu sırada söze karışıyor.. Onüç-on dört yaşında bir şey. Özel Kalem Müdürünün çarpışmalarına acunmuş olmalı ki, «Verin siz onu bana, ben Hüseyin amcama imzalatayım» diyor. Tasarısı alıp içeri giriyor, dipte bir odaya. Bir iki dakika sonra da elinde tasarı, eksik imzalarından biri daha tamamlanmış geri geliyor.

Deniz, Bölükbaşımın oğludur, Hüseyin amcam dediği de MP Genel Başkan Yardımcısı, Devlet Bakanı Hüseyin Ataman. İçerde Hüseyin Ataman. Genel Başkan Bölükbaşım ile konuşmaktadır, tasarısı da bu konuşma sırasında imzalanmıştır. Hüseyin Ataman imzalatınca Orhan Alp da tasarısı imzalıyor ve Özel Kalem Müdürünün eline veriyor.

Köy İşleri Bakanı Seyfi Öztürk, imzaları tamamlanmış tasarısı alıyor ve doğrudan Meclis Basımevline gidiyor, sabaha kadar başında bekleyerek bastırıyor ve sabah erkenden Karma Bütçe Komisyonuna sunulacak hale getiriyor. Sabah komisyon tasarısı görüşüp kabul ediyor. Oğleden sonra ise Senato ve Meclis tasarısı oybirliğiyle kabul edilip kanunlaştırılıyor.

Bir milyar lira açıklı devlet bütçesinde, aslında bu kırk milyon liranın karşılığı yoktur. Dolayısıyla büyük gayretlerle ve giderayak köy içme suları ve yolları için yapılan bu ödenek aktarılmasında, kâğıt üzerinde yapılan bir aktarma olmaktadır başka hiç bir anlamı yoktur. Yoktur ama hâlâ 1946 yutturmacalarıyla devlet idare edilebileceğini sanan politikacılar ve bunlara hâlâ inanan safdil vatandaşlar vardır.

Var olduğu için de, devlet idaresi adı altında gece yarısı böyle Karagöz oyunları oynanmakta, seçimler arifesinde beş parti de vatandaşın ağzına aldatıcı bir parmak batı çalmak için rahatlıkla «yutturmaca koalisyonu» kurmakta hiçbir sakınca görmemektedirler. Görmedikleri için de bu kanun, Meclis'in son günü, giderayak oybirliğiyle kabul edilmektedir.

Eğer bu devlet idaresi ise, devleti bilmiyoruz ama, halk gerçekten iyi «idare» edilmektedir.

REKLAMINIZI GAZETE VE DERGİLERLE DEĞERLENDİRİMİ

BASIN İLAN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük
Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01
Telgraf adresi : BASINKURUMU

(Basın — 10786)

ŞİDDETLİ

BAS

AĞRILARINA KARŞI

GRİPİN

başarı ile kullanılır!

GRİPİN

KININLI GRİPİN

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

(Yeni Ajans — 3354)

Nâzım Hikmet Üzerine Notlar

ŞİİRDE İMAJ

Selâhattin Hilâv

İmaj bolluğu ve çeşitliliği, Nâzım'ın şiirinin belirleyici özelliklerinden biridir. Zamppe Soupault'un dediği gibi, Nâzım'ın «çok sayıda ve değişik imajları, okuyanda anlamlı şaşkınlıklar doğuracak bir atılganlıkla yüküldür. Bu özellik zaten gerçek şiirin taşıdığı güçlerden biridir.» (Yön: sayı: 109) Dile getirilmek istenen şeyi, daha canlı, çarpıcı ve etkili; daha duyulabilir (sensible-duyularla kavranabilir) hale getirmek için kelimelerin mecaz yoluyla kullanılması, şiirde imaj dediğimiz temel unsuru doğurur. İmajın kaynağı olan benzetme (teşbih) ve istiare (métaphore) şiirin ana unsurlarından biridir. (Bakınız: Hegel, Esthétique, «Şiir» bölümü) Özellikle geçen yüzyılın sonlarında ve yüzyılımızın başında imajın şiirdeki önemi gitkice artmıştır. Çeşitli öncü şiir akımları, (Fütüristler, İmagist'ler, Acmeist'ler, Dadacılar, Gerçeküstücüler —Sürréalistes—) temsil ettikleri görüşleri belli imaj teorileri üzerine oturtmuşlardır. Ama imaj üzerinde en fazla düşünen ve onun şiirin temeli olduğunu ileri sürerek bu konuda geniş araştırmalar yapan kimse André Breton'dur. Breton, şiirde imaj kavramının sınırlarını genişletmiştir. Bilinçdışının (gayri-şuur) boşaltılması sırasında ortaya çıkan ve birbirinden çok uzak (hem gerçekteki düzen hem de düşünce alışkanlıklarımız bakımından) iki terimin yanyana getirilmesi, Breton'a göre güzellik kaynağı olan imajları doğurur. «Gün bir beyaz örtü gibi katlandı» mısramdaki «gün» ve «beyaz örtü» bu çeşit birbirinden uzak gerçeklerdir (terimlerdir). «Dünya bir çantaya girer» de ise bu terimler «dünya» ve «çanta»dır. Breton, ayrıca, imajın, soyut bir gerçeği daha çok duyulabilir kılmak için mutlaka daha somut bir gerçeğe benzetilmesinden doğmadığını; bunun tersinin de yapılabileceğini söylemiştir. Yani somut bir gerçeği soyut bir gerçeğe benzeterek de imaj yapılabilir. (Bu konu için bakınız: Gerçeküstücülük —Sürréalisme— I, De Yayınları, Sayfa: 30.31).

2

Breton'un üzerinde durduğu ve modern şiirde çok önemli bir rol oynayan olan bu özellik, daha önce, Leutrémont, Rimbaud, Saint-Paul Roux, ve Apollinaire tarafından bir şiir unsuru olarak kullanılmıştı:

Temmuz güneşinde sapır sapır dökülürken
Kızgın hunilere koyu mavî gök kâfları.

(Rimbaud, Sarhoş Gem)

«Hunî» ve «gök kâfları», burada, biraraya getirilmiştir. (Örnekler için bakınız: Gerçeküstücülük II, De Yayınları.) Rus fütüristleri de aynı özellikten yararlanmışlardır. Mayakovsky'nin iki ünü şiirinin adı bile buna açıkça göstermeğe yeter: «Pantolonlu Bulut» ve «Omurganın Flütü».

3

Bilim ve toplum hayatında gerçekleşen devrimlerin çağdaş şairleri yepyeni imajlar aramaya ve şiir sözünü, nâzım genişletmeye götürdüğünü söylemiştik. (Yön. Sayı: 115)

Dünyanın şaşkınlığı, onu şiir içinde yeniden kurmak isteyen şairlere, eskimis, uyumlu ve uysal imgelerden yararlanmak imkânını kapamıştı. (Çağlarının gerisinde kalmak durumunda olan şairler için böyle bir imkânsızlık yoktu tabii) Şaşkınlığı ve yeni olan gerçeklik yine şaşkınlığı ve yeni imajlarla kurulabilirdi. Modern şiirde genel olarak imajın ve özel olarak birbirinden uzak terimlerin (gerçeklerin) yanyana getirilmesinin önem kazanması ve ayrıca, «beklenmedik» in (l'imprévu) gerçekleştirilmek istenmesinin nedeni budur. Yoksa, bu imaj anlayışı, yüzyılımızın öncü şairlerinin kendilerinden önceki şairlerden farklı olabilmek için başvurdukları keyfi bir şey değildir. Nâzım Hikmet'in şiirindeki imaj yapısı incelenecek bu özelliği yaygın bir biçimde taşıdığı ortaya çıkar. Bu, Nâzım'ın çağdaşlığının bir başka kantıdır (delilidir).

Örnekler:

«Kırlarda çocuk başlarını
Kanlı gelincikler gibi koparıp»

(Şeyh Bedreddin D.)

«Ve onbeşlik şarapnelin gelişinde
İnce boyunlu çocuklar uyuyordu.»

(Kurtuluş Savaşı D.)

«Her biri kör bir gergedan gibi yürüyor,

Öyle acıklı ve korkunç.

ve aptal bir pehlivan gibi girkin
ve hiç benzemedikleri halde akrebe benziyorlar.»

(İkinci Dünya Savaşı D.)

Nâzım bu benzetmeyi tanklardan söz ederken yapıyor.
«Güneşte bir şarkı gibi
Parladı balta.»

(Şu 1941 Yılı)

«Yahşi bir tapınış gibi içiyordu cigarayı»

(Aynı Eser)

«Bu camdan içeri giren güneş
duruyordu genç bir kadının ensesinde
eski bir kan lekesi gibi.»

(Şeytan ile Rahibin Macerası)

«Biz içerde susuyoruz
bir fişek yatağında kurşun nasıl susarsa.»

(Sükût)

«bir akşam vakti gibi parlıyor altın dişleri»

(Şu 1941 Yılı)

«Gökyüzü, yaş bir bezle gücür gücür silinmiş gibi
tertemiz.»

(Aynı Eser)

«Solda, ameliyat salonunun kapısı aralıktı,
ve buzlu camları aydınlanmış içerden,
kör, bebeksiz bir göz gibi aydınlık,
mücerret, saf akıl gibi bir şey.»

(Aynı Eser)

«merhamet gibi bir aydınlık.»

(Aynı Eser)

«Örkek»

Nâzım Hikmet

adımızımızın sesinden
kanlı karanlık yıllar
kanatlı bir hayvan gibi havalanıyor.»

(Kablettarih)

«Ayağma 45 numro Amerikan kundurası geçirmiş
bir RODOS HEYKELİ gibiyim!»

(Rodos Heykeli)

«Burada belki bulunur:

İskenderi Kebir'in
kronometreli Lonjin saati»

(Jokond ile SLYU)

«Sarardı Yusuf oğlu:

Gözleri bir mavzer namıusu gibi
kurşunla dolu.»

(Hopa Mapusanesi Notları)

«FİKİR dediğin şeyin
Karabet ustanın uduna benzemez suratı.»

(Bir Provokator)

«Mikel Ancelo
müzelerde pirangalı bir kürek mahkûmudur.
Ve sapsarı boynundan
bir katedral duvarına asmışlar Rafaeli»

(Taranta Babu)

«taçlı ve taşsız kuralların otlağında

ruhları otlatıyor.»

(Aynı Eser)

«Taranta Babu'nun olduğu yere, gökte kanlı bir haç
gibi uçan

ölüm kuşları gidebilir, fakat posta uğramaz

(Aynı Eser)

Nâzım'ın imajlarını, birbirinden uzak iki gerçeği bir araya getirecek ve «beklenmedik» i gerçekleştirecek biçimde kullandığı görülüyor. Ayrıca, Breton'un belirttiği gibi, imgenin mutlaka soyuttan somuta, ya da somuttan somuta doğru değil somuttan soyuta doğru yapıldığını da görüyoruz: Balta-şarkı, Buzlu camlar-mücerret, saf akıl; merhamet-aydınlık, v.b.

Bugünün diliyle
TEVFIK FİKRET

SABAH OLURSA

Bu topraklar da bir gün ışıyacaksa, oğlum,
eğer bu toprakların da sislenen su alın yazısı
sağlam ve güçlü bir elle silinir de,
bir parca gülerse donuk ve pash yüzü halkın,
— o gün ben ölmemiş bile olsam
bir ölü gibi yasavacağım —
sen kes o öf'n benden umudu,
kötürüm, bos çevremde unut beni acılarımınla,
hasta bakışların seni ekmek ister sonra geriye doğru.
Ovsa sen «varın» sım tepeden tırnağa,
kulaklarımda sesin durmadan şakıyor.

İşıyacak bir gün ortahk, ışıyacak,
sürmez bu karanlık, sürmez kıvamete dek,
bu mavî göküzüzlü bir gün acır size.
Övle boynunu bükme, oğlum,
havatın öünesidir sevinçli olmak,
bovnu bükük insan çürür bizim gibi.
Siz ev, gelecek günlerin külelik öünesleri,
bırer bırer nvanmanın vakti geldi iste,
ufuklar aydınlığa övle susadı, övle susadı ki.
Aydınlık tek övledöümüz sev eadımızda.
havdi silin bulutları, pöüncesiz övleceği atın,
ışıklar içinde koşun mutlu övleceğe doğru.
Rö bu dünyadan övümüzü seik övmeveceğiz:
Vatan sizinle yasavacak, hülvorum, sizinle yaşayacak,
şu zından karanlığından uzak, sizinle!

Yenileştiren: A. KADİR

Çevirenler:

YAŞAR ANDAY — MELİH CEVDET ANDAY
1951 Edebiyat NOBEL'ini kazanan İsveçli ünlü romancı
LAGERKVIST'in iki büyük romanı ilk defa Türk okurlarına sunuluyor.
Eserin başında ANDRE GIDE'in Barabbas'la ilgili bir mektubu ve iki taurtma yazısı da yer alıyor.

İPLİK DİKİŞLİ CİLT, FIYATI 10 LİRA

NOT: İlk baskısı kısa zamanda tükenen, SARTRE'in büyük serri romanı HURRIYETİN YOLLARI'nın 1. kitabı AKIL ÇAĞI tekrar basılmıştır. 2. kitap, YAŞANMIYAN ZAMAN da pek az kalmıştır. (NOBEL YAYINLARI, 12,5 Lira).

GENEL DAĞITIM: BATES BAYLILIK TEŞKİLATI
Aydınlık Han, Çağaloğlu, İst.

ANADOLU İHTİLALİ

Samih EMRE

Yarattığı yankı ve ilginin yanlış yorumuyla yazarını otuz sekiz aylık Magosa sürgününe götüren Vatan Yahut Silistre oyunu, «Padşahın çok yaşa» haykırısıyla sonuçlanır. «Padşahın bir kalesini kurtaralar» Osmanlı kahrmanın adı İslâm, yıl 1873 dür.

«Olup mecrub peykânı kazadan tâir-i devlet Demadem hân akar çeşmü gîbi ezar-ı milletten» (Leskofçalı Galip) beytiyle uyanan Namık Kemal, daha vatani tam tarif etmemiş, özelliklerini sayıp dökmemiştir. Mekte'siz, Medine'siz, Kербelâ'sız bir vatan sonraları da düşünemez. Halk o zamanlara göre doğulan köyden ötesi gurur, imparatorluk insanı için baba evinin bulunduğu yer memleketidir. «Sılayı terketmek zor değil amma - Mezarda emektar atalar kaldı».

Türkiye'nin yeti belli değildir daha. 1911 de Ziya Gökalp, «Vatan ne Türkiye'dir Türkler ne Türkistan - Vatan büyük ve müebbud bir ülkedir: Turan» diyecek Büyük savaş başında «Düşmanın ilkesi vatan olacak - Türkiye büyü yüp Turan olacak» diye düşler kuracak. «Fıkri kavmiyetin telin e diyor peygamber» gerekçesiyle Arnavutluk isyancılarına seslenen Mehmet Akif, «Hani milliyetin isâm idi kavmiyet ne? Sorup sınıksız dursaydın a milliyetin Arnavutluk ne demek? Var mı şeriatte yer? - Küfr olur başka de ğil kavmini sürmek ileri - Bunu benden duyunuz ben ki, Arnavudum. - Başka bir şey diyemem işte perişan yurdum.» diye vakti nacak. Aynı ozan, iki yıl sonraki Çanakakle şehitlerini, «Ne büyük sün ki kanın kurtarıyor tevhidi Bedr'in aslanları ancak bu kadar şanlı idi» diye överek yüceltecek.

Bütün bunlar bunun için: Yirminci yüzyılın başında aydınların, ideologların bile üstünde anlaşamadıkları bazı kavramlar uğruna bir ülkede Millî Mücadele hareketi yürütülmüştür. Bu savaşın temel dayanaklarını bulma doğrulamak gerek. Verdiği doğru adla kitabına ilk ilgiyi çeken Sabahattin Selek, eserinin Yeni Türkiye bölümünde bu konuyu şöyle sonuçlandırıyor: «Anadolu hareketi bir halk hareketi değildir. Bazı kimseler bunu, millî burjuva hareketi olarak vasıflandırmışlardır. Bu ididada da büyük bir gerçek payı yoktur. Türkiye'de batı burjuvazisi gibi şuurlu ve teşkilâtli bir sınıf bugün bile bulunmayı, kanaatinizi doğrulamaya yeter. Anadolu burjuvalarını millî hareket içinde olduğu kadar, dışında da görmekteyiz. Gerçi Yeni Türkiye'nin kuruluşunda ve şekillenmesinde burjuvazinin önemli etkisi olmuştur. Ama bu vaktadan, Anadolu ihtilâlinin bir burjuva ihtilâli olduğu hükmüne varılabileceğini sanmıyoruz.

«Anadolu İhtilâli, asıl unsuru asker ve sivil İhtilâtlar olan karma bir kadronun, daha doğrusu bir aydın ekibin yarattığı ve yürüttüğü harekettir. Bir seçkinler hareketi Türk toplumunun gerçekten seçkin kişileri sayılmak gereken bu yol göstericilerin fikri çevre bakımından başlıca özellikleri, Osmanlı toplumu için çok yeni sayılan iki kavramı, vatan ve millet kavramlarını idrak etmiş olmalarıdır. Jön Türklerden Kıvay Milliyeçilere kadar peşinden koşulan en çekici fikirler, kaynağın vatan ve millet kavramlarından almıştır. Anadolu İhtilâlinin öncüleri ve yöneticileri de pek az farklı aydın fikir çizgisinde bulunuyorlardı. Başlangıçta İhtilâlin hazır bir ideolojisi ve yetişmiş bir ideologu yoktu. Hareketin sefi, aynı zamanda ideolog olmak zorunluğunda idi. Ve İhtilâlin ideolojisi, hareketle beraber, hattâ hareketin arkasından gelişti. Bu sebeple, Yeni Türkiye'nin kuruluşunda, ideoloji çok defa günün şartlarına uydurulmuştur.» (II, 332)

ANADOLU İHTİLALİ, (MILLİ MÜCADELE I, II - İstanbul 1963, 319 sayfa 10 lira + İstanbul 1965, 368 sayfa, 15 lira) SABAHATTİN SELEK'in, şimdilik tamamlanmış sayarak iki ciltte ve 1922 yılında kestiği bu değerli eser; bu konuda en ilginç, en faydalı çalışma sayılmaktadır. İlk kitabın önsözünde, «Millî Mücadele sandığı gibi belli birkaç yıl içine sığdırılmaz ve tarih olmuş bir devir değildir. Halen bu evrimin devamını yaşıyoruz. Aksi takdirde bugün aynı meseleleri değil, yepyeni bambaşka meseleleri çözmek durumunda olacaktık» diyen Sabahattin Selek, bugünün iyi değerlendirilebilmek amacıyla yakın geçmişe uzanmayı gerekli görmüştür.

Kırk yıl devrimciyiz diye haykıran inandıkları sonra devrimlerden yana olmayan partilerin oy çokluğu karşısında ne yapabilir? Sol kadar sağın, ilericilerin gibi gericilerin, devrimci olarak tutucuların birer sözüne yaslanıp bayrak yaptığı Mustafa Kemal, bu kadar karmakarışık bir yumak mıdır? Bu gelişmeler çokluğu, bu zımbız kelimeleri ad yapmış tutarsız partiler doğuşu, XIX. yüzyıl sonundanberi aydınlığa çıkarılmamış vatan millet kavramlarının karşılığı için hangi ideoloji tutunup serpilebilir? Belli birkaç vaktin kelimeleri sermaye yapıp suvarlak laflarla konuşan modası geçmiş parti kodamanlarının ardında kimler, bu açık-gizli kavga- nın içinde dünden kalan hangi eski kimler var? Neden bazı tabûlar hâlâ yıkılmadı? Onların yanına yeni yeni dokunulmazlıklar yaratarak bu toplumu hep tek bir yöne din iman mukaddesat tütüsüyle gözü bağlı bir yerlere götürmek isteyenler hangi kaynaktan besleniyor? Millî Mücadele kırk yıl gecikmeye şimdi yeniden başlamış olan bu ulusal bağımsızlık kavgası hangi kuru sel yataklarında neden tikanıp kaldı? Seçkin dokuz yıl harcadığını söylediği arama, derleme, karşılaştırma, yorumlama, yargılama çalışması; işte bunun gibi sorunlara cevap bulma çabasının en iyi ter kibedilmiş şeklidir.

Sabahattin Selek, ele aldığı zaman diliminin ne başlangıç, ne son olarak kesin doğrulukta birer tarih olmadığını ama 1918 - 1922 arasında Türkiye'yi bulmak için en doğru nabız olduğunu biliyor. Bu dönemin en küçük ayrıntılarını inerek başladığı titiz çalışması özellikle birinci ciltte bize bildiğimizi sandığımız nice yeni şey getirmektedir. Lider portrelerin çizerken de, tarih olaylarını se bep sonuç ilgisini araştırırken de kişisel ya da millî herhangi bir duygusal zaafa kapılmıyor. Özelikle millî kusurlarımızın tanınması için bu konuyu işleme kimselerde bulunmayan bir cesarete sahip. Hiçbir özel çaba göstermeden, kültürünün sağlamlığı oranda, objektif ve doğru yazmıştır.

Sabahattin Selek

Biz hepimiz, Cumhuriyet eğitiminden geçenler, önce sıcak bir yecanlı ulusal bayramların, sonra devrim ilkelerini benimsemek için hazırlanmış tek yanlı propagand, eserlerinin etkisinde büyüdük. A sağı yukarı yirmi yıldanberi de Millî Mücadele hareketinin tasfiye ettiği kişilerin gecikmiş anılarını, kendilerini hakk gösterme çabasındaki sesi kısık suçlamalarını okuyoruz. Tek açıdan veriler biyografilerle, tek tek küçük o laylara dayanan gözlemler her zaman vardı. Ama pratikte bütün bunlar neman hiçbir şey yapamamıştır. Ne işe tarih derslerine ek Cumhuriyet Tarihleri ne Üniversite İnkılap Tarihi dersleri, yeni kışaklarda öğrendiklerimizin dışın da bir kuşku ve merak yaratmış tır. Şimdi ulusal bayramlar, bir rozet kumbarası «günün mâna ve önemini anlatan» (1) birkaç sıkıntılı meydan nutku, ama en önemlisi kaç günlük olduğu önceden hesaplanmayan tatil fırsatlarıdır. Bir toplum, kendi yakın geçmişinden doğan böyle kutsal hakları bu kadar çabuk eskitebilir ancak. Sadece bu bile, Anadolu İhtilâlinin hangi koşullar içinde millete ne deye zorla kabul ettirilen bir savaş fırsatından doğmuş bir çetir üst zümre hareketi olduğunu göstermeye yeter. Anadolu İhtilâli cinsinden eserlere duyduğumuz açık bu eseri yazarına hazırlanmaya sevkeden günümüzün ihtiyaçlarıdır Türkiye bir defa daha bir yandan milletin sağduyusuna güvenmekle birlikte yalancı önder olanların tasfiyesine, sonra milletin duygularına rağmen girişilecek bir seçkinler hareketine ihtiyacı duymaktadır Sabahattin Selek kırk yıl öncenin tarihini araştırmakla aynı amaca hizmet etmiş olmaktadır.

Sabahattin Selek, büyük bir Atatürk hayranlığı taşıyarak birlikte, incelediği konuya kahramanın gölgesi ardından bakmıyor. Birçok anı yazarının düştüğü aynı hatırdan, kendilerinin mücadele fedakâri paylarını onaylatmak liddasından uzak olduğu için gerçekten tam ortasına, Anadolu İhtilâli sırasında toplumsal koşullara yöneliyor. Falih Rıfkı Atay'ın Cankaya'da Halide Edip Adıvar'ın «Türkün Ateşle İmtihânı»nda, Kâzım Karabekir'in, «İstiklâl Harbinde» de, hattâ Atatürk'ün «Nutuk» da yer yer yapamadıkları şey budur. Sabahattin Selek'le paralel çabası kitabında iyice sezilen büyük romancı Kemal Tahir'in «Yorğun Savaşçı» da o kadar ustalıkla anlattığı Millî Mücadele başlangıcı günleri, edebiyat olarak değil ama rakam, inceleme, toplama ve yargı olarak en kuvvetli şeklini Anadolu İhtilâli sayfalarında bulmaktadır. Gizlenmiş gerçekler uutturulan felâketler, açıklanmayan aşamalar, kişisel çekimler, büyütülerek değiştirilen zaferler, söylenmeyen ayrıntılar düşmanlarımızın aptalca beceriksizlikleri

VLADİMİR MAYAKOVSKI OMURGANIN KAVALI

Dumanlar içinde mavî olmayı unutan gökyüzü,
paçavralar gylinmiş sığıntı gibi bulutlar,
son aşkımla tutuşacaksınız bütün
Sevinç çığlıklarını bastıracağım ordular
gürültünüzü.
Siz ki mutmuşsunuz
bir yuvanın sıcaklığını,
dinleyin!
Çıktı artık siperlerden,
bitirmesiniz de ofur savaş.

Ne en korkunç dövüşlerin,
ne de kan tüten yaraların en derin,
solduramaz aşk sözlerini.
Bilmez olur muymun hiç,
sevgili Almanlar!
Dudaklarınız ucunda hep
Goethe'nin Gretchen'i var.
Ama o, yüzyıllardır sayıkladığınız
tombul, penbe tenli kız
neme gerek benim!
Seni söylüyorum türkülerimde şimdî ben
makyajlı,
kızıl saçlı sevgilim.
Bu kasatura uçları gibi silvri günlerden
yaşadığımız,
yüzyılların sakah ağardığında
kalacak olan sensin yalnız,
bir de ben o kenitten
bu kente senin ardında.

Londra'nın kalın sisinde yitirsem seni,
gene de uzanıp öperim
gece lambalarım alev dudaklarıyla.

Dalgın,
düşünceli köprüden geçen
«Aşığı da güzel» diye düşünerek,
senimdir köprü'nün altından akan,
senim la Seine,
senim çağırın seni
ürümüş dişlerini göstererek.

Güçlüyüm ben,
gerekiyim çünkü onlara.
«Sıran geldi!» deseler günün birinde,
savaşa iteler beni, vurulsam,
kan değil adam fışkırır
yirtik dudaklarımdan.

İster taç giydürsünler,
isterse Sainte-Hélène'e sürsünler,
hayat fırtınalarının
dalgalarını gene de mübâheretim
Ellerim kelepeçeldir evet,
ama evrenin tahtıdır yerim.

Siz ürkek çocukları hüznün,
siz gökyüzünün mavî olduğunu unutanlar,
dinleyin artık susun da!
Belki de son aşkıdır bu, yeryüzünün,
ki unulmaz yararı yanar da yanar
veremli cilt-terimin dokusunda.

Türkçesi: Atilla Tokath

düşman diye tanıtilenlerin umulmadık yardımları, çeşitli denge hesapları içinde yürütülen bir dış politika oyunu, iyi rasantılar büyük nutukların parlak kelimeleri arasında biçimini değiştiren bütün bu dört yıllık gerçek.. hep buradadır.

Büyük savaşın son ayında yalnız yıldırım orduları gurubunun İngilizlere 75.000 esir verdiğini, Millî Mücadele başında Trakya ve Anadolu Türklerinin ancak 89 milyon tutarında olduğunu, Erzurum kongresine yalnız 54 Sivas kongre sadece 31, İzmir'in işgalinden sonra Anadolu'nun sekiz ayrı yerinde toplanan bütün kongrelere-çoğu aynı kişiler olan- toplu toplu 300 kişinin katılmış olduğunu, bütün cephele dahil Millî Mücadelenin dört yılda toplam olarak 9167 şehit verildiğini, buna karşılık hastahanelerde savaş dışı sebeplerle 22543 kişinin kaybedildiğini... şimdi kim hatırlar? Bize öğretilmiş gibi Millî Mücadele imkansızlıklar içinde yoklukla kazanılmış mucizevi zaferler değildir. Şüphesiz bazı imkânlar içinde ve zarımız atan büyük devletlerin hoşgörüsümlerinde birçok imkânlar bulunarak ele geçirilmiş hesaplı bir harekettir.

Anadolu İhtilâli'nin birinci cildi, özellikle artık iyice unutulmuş olduğumuz bir karamlık serüven

döneminin çok ilginç araştırması olduğu için hızlı bir ilgiye okunuyor. İkinci cilt, yazarının bir plan hatası olarak, toplu tahlillerle başlayınca okuyucu için sıkı bir sınavdır. Sabahattin Selek, gerçekten gerekli ve aydınlatıcı olan bu dış politika bölümünü, kronolojik akımın dışına çıkmadan kullanılabılır iyi estilmiş bir malzeme olarak değerlendirmeliydi. İki kitap arasındaki tempo ayrılığı, araya giren bir dinlenme boşluğunun sonucu olabilir. Birinci cildin ayrıntılarına inen bir ikinci cilt, Sabahattin Selek'i daha uzun süre uğraşmak zorunluğunda bırakacaktır. Bir zahmetten kaçmak için değeri, sırtını önceden böylece beynine için yazar, Mudanya müterakke-siyle konusunu bitirmektedir.

Kitabın son bölümü, Yeni Türkiye'nin engellerini, fikri temellerini, rejimini, karakterini ve kadrosuzluğunu, ordumuzun öznelikle-rini... doğru yargılara bağlamaktadır. Günümüze getirdiği sakin-calarla, bugüne ilettiği duygularla birlikte Millî Mücadelenin bu tarih ve düşünce araştırması ni-cedir her sırat okuyucunun arayıp beklediği bir bütün eser halinde yararlanmamıza hazır zengin özyüce önümüzdedir. Sabahattin Selek'i, bu gerekli ve çok faydalı çalışmasından ötürü en uygun saygıyla kutlamak isterim.

Bilgi Yayınevi'nin İlk Dört Kitabı

İngmar Bergman
YABAN ÇİCEKLERİ
1958 yılı Cannes Film Festivali'nde birincilik alan filmün senaryosu
4 lira

Jean Tardieu
SEKİZ OYUN
Uyumsuz tiyatro öncüsünün tek perdelik sekiz oyunu
4 lira

Cahit Atay
KARALARIN MEMETLERİ
Tiyatroyu köye kadar yaygın ve sevdiiren oyunun ikinci basımı
4 lira

Cahit Atay
SULTAN GELİN
«Ne kız oldum ne gelin Odlara yandım ancak»
Oyun,
4 lira

BILGI YAYINEVI
Sakarya Caddesi No. 8
Yenişehir Ankara
Tel. 177403

(YÖN 092)

Türkiye'de son on beş yıllık gelişmelerin bugüne vardığı durumun en göze çarpan yanı, mutlu azınlık denen ve Türk toplumunun büyük kitlelerinin yaratabileceği ve taşıyabileceği ekonomik gücün çok üstünde, Batı toplumlarının yaşama seviyesinin gerektirdiği bir tüketim ekonomisini Türk toplumunun sırtına yüklenen bir burjuva sınıfının doğmuş olmasıdır.

Ulusal Kurtuluş Savaşının yarattığı toplum ve kalkınma görüşü altında bir sosyalist devrimin toplumsal görüşü deşildi; fakat gelişmenin büyük kitlelerinin aleyhine giden bir dengesizlik tutumu ile böyle bir sınıf güçlendirmesini öngörmüyordu. Kurtuluşun verdiği idealizmin etkisi ile onda asıl önem verilen şey toplumsal ekonominin ulusal bütünlük, dengelilik ve eşitlik çerçevesi içinde kalkınması toplumsal sınıfların ancak bu çerçevenin sınırlarına göre gelişmesi idi. Statik anlamda hayalci olan bu görüşün, Türk toplumunun Batı boyunduruğundan kurtulma çabalarının özelliklerinin zorunladığı bir sürekli devrimler teorisi ile desteklendiği takdirde bir gerçekçiliği olabilirdi.

Çok geçmeden bu dönemde de toplumsal gelişmemizin Batı'nın etkilerinden serbest bir şekilde olamayacağı sezilmeye başlandı. Batılılaşma çığırını bir süer bağımsızlık milliyetçiliğinin koruyucu etkisi ile sulandı ve seçmeli bir yolda devam etti. Fakat daha İkinci Cihan Savaşı başlamadan bu çığır açan görüşü statikleştiren zorlamalar başladı. Devrimler bitti dendi. Daha savaş gelmeden önce Alman kapitalizminin Nazi ideolojisi altında yakın doğuya doğru başlayan ekonomik hegemonyası Kemalist devrimciliği statikleştirmeye uğraşan çıkar zümrelerini kimitledirmeye başladı. O zamandanberi dış şartların gene ekonomik ve politik yapımızı çarpık şekilde etkilemesi olayı harekete getirmeye başladı. Savaşı başlamasıyla birlikte bu kimildanların yankısı, Faşist rakitli azgın bir ırkçı milliyetçilik akımı şeklinde ortaya çıktı. Bu akımın düşman olduğu hedef Kemalist devrimciliği idi. Savaş yıllarının kargaşaları içinde bu akım çok başarılar kazandı; Atatürkçülüğü halkın ve gençliğin gözünden düşürmeye muvafak oldu. Milliyetçiliği Fazıl'dan çalınan fikirlerle boyayarak, Türk tarihinin geleneklerine ve devrim amaçlarına karşı fikirlerin zoru altında, Kemalist milliyetçiliği ve devrimciliği kuzulıklı suçlandırdı. O zamanın aydınları bunun karşısında ilgisiz ve sorumsuz sevirici kaldı.

Savaş sonunda Alman ve İtalyan Faşizminin yıkılması bu akımın sonu demek olacak sanılmıştı. Oysa olmadı. İçerideki gelişmelerde bunları tutan kuvvetler olduğu iyice meydana çıktı. Düşün hayatında aydınların dünyadan habersizliği Türk toplumunun yakın tarihinin şartlarından kopuklukları politikacıların demokratik gelişmelerden korkuları yüzünden tasfiye edilmiş olan gerici eğilimleri körüklemeleri sayesinde az önce Nazizmden ve Faşizmden aşırılımsız olan milliyetçilik kolaylıkla kılık değiştirdi. Her yerde gizli ve karışık işleri perdelemeye yarayan kızil histerisinin geldiği duman perdesi altında Türkiye'yi daha soğuk savaş başlamadan savaş sonrası ilk örnek peyk namzedi haline getirdi. Türkiye İkinci Cihan Savaşının alıp verene kavgalarının dışında kalmışken, şerefli bağımsızlık ve denge dış siyaseti ile ün almış bir memleket halinde iken onu kendi savunması ile, kesintiye uğrayan kalkınması ile zerre kadar ilgisiz olmayan soğuk savaş siyasetinin oyuncağı haline getirmeye muvafak oldular.

PEYKÇILIK DÖNEMINE DOGRU

Ondan sonra gelen on yıllık süre, tarihimizde bu kitapta misalleri görülecek olan bir peykçilik dönemi oldu. Bir yandan Atatürk çığırını dejener eden Halk Partisi bu hareketi ile Türk siyasi tarihine kendini gömerken çıkarıcı sınıf Menderes rejimi şeklinde Türk toplumunun üstüne çullandı. Bu süre ve bu rejim ulusal kurtuluş savaşı ile dış kuvvetlerden kazanılanları birer birer geri verdi; yaptıkları birer birer baktı. Kurtuluş Savaşının bütün değerleri tersine çevrildi. Dünyanın birçok ulusları bağımsızlığa kavuşurken, bağımsızlığını çoktan kazanan Türkiye ekonomisi maliye endüstri, siyaset, fikir ve kültür alanlarında tabii bağımsız bir memleket haline getirildi. İşte bu bağımsızlaşmanın biricik başatısı olarak ortaya bütün çıkarları ve istekleri dış çıkarların oltalarına bağlı bir burjuva sınıfı gelişti. Bugüne gördüğümüz ve yazarların komprador burjuvazisi adını taktığı bu sınıfın gelişmesi böyle oldu.

«Batıcılık, Ulusçuluk ve Toplumsal Devrimler» başlığı altında YÖN'de yayınlanan seri yazısını Prof. Niyazi Berkes, yeniden gözden geçirip ilaveler yaparak bir kitap halinde hazırladı. Yön Yayınları tarafından bu hafta içinde yayınlanan «BATIÇILIK, ULUSÇULUK VE TOPLUMSAL DEVRİMLER» adlı kitabın, çok ilgi çekici bulduğumuz «Giriş» kısmını sunuyoruz:

10 EKİM 1965 SEÇİMLERİNİN ÖNEMİ

NIYAZI BERKES

«MILLİ DİLENCİLİK İDEOLOJİSİ...»

Şimdi bu sınıf Batıya bağlanmadan, Batıya borçlanmadan, Batıdan dilenmeden, ulusal gelişmenin her meselesini Batı çıkarlarına göre bir çözüme bağlamadan bu ulusun yaşayacağı teorisi sınıfsız yapılmıştır. Gerçek bir ekonomik ve toplumsal değişme programını yürütmenin kendilerinden ne fedakârlıklar istediğini gören yöneticileri bu yola gitmenin Atatürk'ün başlattığı devrimci değişiklikler yoluna dönmeyi gerektiren bir iş olduğunu gördüklerinden bu dış yardım teorisine var kuvvetleriyle sarıldılar. Böylece, asıl gerici batılılaşma iddiasında olan sınıfın değişmeye karşı direnmesinin bir eseri oldu. Bunlar halkta aydınlar ve gençlikte ulusal benlik, güven ve dayanışma duygularını yıkan, sınıf ayrılıkları ve düşmanlıkları yaratan bir «millî dilencilik» ideolojisini yıllardanberi güdüyorlar.

Dünyanın batılılaşma ve ilerleme düşmanı ırkçı milliyetçilerin işini şimdi bu «millî dilencilik» ideolojisi «Batı medeniyetçiliği» adı altında yürütecektir. Türkiye'nin geri kalmış bir toplum olduğunu bütün Türk vatandaşlarına tabii ve gerekli bir olay gibi kabul ettirdiler. Ondan sonra her geri kalmış toplumun Amerikan yardımı ile kalkabileceği iddiasını kolaylıkla yayarak Batı peykçiliğinin yeni bir döneminin kapılarını açmağa çalışıyorlar.

Gerçek kalmış toplumların kalkınma meselelerinin incelenmesi zamanımızda yepyeni bir ekonomik analiz alanı açmıştır. Bu alanda yapılanların incelenmesi ilerledikçe dış yardım siyasetlerinin bu toplumları kalkındıramayacağı, tersine kalkınabilmeleleri için ne imkân varsa onu da yok edeceği görülmüştür. 200 Yıldır Neden Boşuyoruz? adlı kitabımızda, bu gerçeğin

Türk tarihine uygulanması gösterilmiştir. Bugün Avrupada ve Amerikada bunun aksini iddia edebilecek ciddi ve namuslu ekonomist yoktur. Varılan bu sonuç ideolojik bir iddia değildir; olayların, sayıların, deneylerin açık açık gösterdiği gerçektir.

ONUMUZDEKİ SEÇİMLERİN ONEMİ

Şimdi tarihimizde bir kere daha, değişik şartlar altında Batı ile özel bir karşı karşıya geliş durumu içindeyiz. Batı ile ilişkilerimiz, Menderes modeli batıcılığın da ötesine giden bir döneme girmek üzere. Onümüzdeki seçimler bu döneme girilip girilmeyeceğini belirleyecektir. Bu seçimlerde Türk halkının oy vereceği dava gerçekte budur. Onun karşısına çıkacak olan politikacıların hiç biri ona bu söylemeyecek, onu avlayacak ve korkutacak sözler yuvarlayacaktır. Fakat aslında dava budur. Bu yeni dönem artık sadece dünyanın en kudretli Batı devletinin siyasi peyk olmak dönemi değildir. Bu yeni dönem bir siyasi peyklik değil, Türk tabiatının ve Türk insanının yabancı sermayenin sömürücülüğüne sunulması, açılması dönemi olacaktır. Bunun, ilerini iyiyüzünü bilmediğine inanılan Türk seçmeninin kendi eliyle atacağı oylarla kararlaşırmasını istiyorlar. Yarın büyük sorumluluğunu onun tradesine yükleteceklerdir. Seçimlerden sonra Türk halkı bunu kendisi istedi diyebileceklerdir. Bu seçimlerin büyük önemi bundandır. Türk seçmeni bu oyuna gelirse yalnız anti-kapitalist değil, fakat onun kaynağı olan anti-emperyalist bir savaşı kazanmış olduğunu ancak seçimlerden sonra gelecek olan gelişmeleri görünce anlayacaktır.

Halkta ve gençlikte bedih bir gerçek gibi sunulan «dilencilik milliyetçiliği» teorisinin tersinin gerçek olması, ulusçuluk

NIYAZI BERKES

BATICILIK, ULUSÇULUK VE TOPLUMSAL DEVRİMLER

ÇIKTI

75 Lira

YÖN YAYINLARI — P.K. 512, İstanbul

İstanbul Dağıtım : Serbest Dağıtım Ortaklığı, Ankara Caddesi, No. 34 — İstanbul.

Ankara Dağıtım : Aydın Kitabevi, Kocabeyoğlu Pasajı, Yenışehir — Ankara

Taşra Dağıtım : Sabri Ozakar, Vilâyet İş Ham, Kat 2, Ankara Caddesi, İstanbul

ve batıcılık kavramları üzerinde yeniden durmamızı, bunların anlamlarının bugünkü siyasi ve ekonomik şartlar altında geçirdiği değişimleri tesbit etmemizi, bugünkü Türk toplumunun karşılaştığı meselelerle olan ilgilerini gözden geçirmemizi gerektiriyor. Yalnız biz ekonomik ve siyasi buhran içinde değiliz; değerler ve gerçeklerle ilgili bir düşün buhranı içindeyiz. Bu düşün buhranının en önemli yanı batıcılık ve ulusçuluk kavramları etrafındadır; bu iki kavramın alışılmış şekilleri etrafında yerleşmiş olan düşün ve akımlar her gün olaylar tarafından yalalanmaktadır. Bugün batıcılık ulusal varlığı satılma çıkarmak, ulusçuluk gelenekçilikle yapılmak anlamlarına sokulmuştur. Bu anlamlarıyla bunlar dıştan birbirlerine karşı gibi gözüktürler. Oysa bugünkü şartlar altında birbirlerinin tamamlayıcılarıdır. Özel teşebbüsçü Batı medeniyetçisi ortaya aynı zamanda gerici geleneklerin şimsali olarak çıkıyor. Batıcılık da, ulusçuluk da bu kitapta görüleceği gibi, başlangıçlarından bu sonuca kadar Türk aydınlarının elinde peykçilik ve gerici denizinin yüzüne çıkamamıştır. Peşinden sürükledikleri olayların etkisi ile gerçek milliyetçiliğin ve modernleşmenin birleştirici ve ilerletici anlamlarını bulamamışlardır.

YENİ BİR FIKIR AKIMI DOĞUYOR

Türk aydını yeni bir fikir akımı ve toplum görüşü etrafında bunları değiştirmek zorundadır. Bunda ulusal bağımsızlık ve toplumsal ilerleme birbirine karşı, birbirine zıt batıcılık ve ulusçuluk şeklinde olmayacak, aydın ya batıcı ya da ulusçu bölünmelerine kendini sokmayacaktır. Bu kavramlar yerlerini yeni bir görüşe, toplumsuluk görüşüne vererek millî benlik ve bağımsızlık davası ile toplumsal kalkınma davasının gerçek yollarını bulacaktır. Türk aydını toplumun kalkınması meselesini, ulusal varlığını, egemenliğini, bağımsızlığını koruma davasını artık aynı batıcılığı, ırkçı veya dinci ulusçuluğu fikirleri ile savunamayacaktır. Bugünün gençliği bunların itisine de isyan etmektedir. İkisinin de, ilerleme ve bağımsızlık gibi iki kelimeye toplanan amaçlara ne kadar zıt anlamlara gelmekte olduğunu görmektedir.

Fakat bu görmenin güç ve acııcı yanları, aydının Türk toplumunda aldığı yer açısından taşıdığı gelişmeleri vardır. Bu, Türk aydınının kendi köklerinin de bu komprador burjuvazisinin gelişiminde olmasından ileri geliyor. Türk aydını, şiddetle bir kendini eleştirme zorunluğunu bu karşılaştıra budur. Geri kalmış toplumların kendi güçlerini kalkınma yönünde seferber etmesi yolunu bulmaktansa kolay ve avantajlı görünen yola yani bu güçleri yabancı devletlere devretme karşılığında onlardan yardım alma yoluna gitme istekleri, Batı ekonomisinin etkisi altında gelişen sınıfın okumalarının hazır uygarlık alma özlemlerinin bir eseriştir. Bu sınıfın okumaları, geri kalmış halkın geleneksel değerlere sarılması şeklinde kendini gösteren tepkilerinin nedenlerini anlayamadıklarından kalkınmanın Batılılaşma dedikleri zoraki bir yolla olacağına saptanmışlardır. İkinci Cihan Savaşından sonra zengin Batı devletlerinin çekici maddeler ve usullerle ortaya çıkan yardım faaliyetleri okumalarının o Batılılaşma eğilimlerini daha da canlandırmıştır. Türk aydını da yalnız yetişmesi bakımından değil, düşünü bakımından da bu ağırlı içine girmiştir. Halbuki o, yalnız düşünü değil, yaşayışını ve eylemini de bu kendi kökünden gelme bağlıktan söküp kurtaramadıkça toplumun önderi, halkının insanı olamayacak, Batılılaşmanın şimdi aldığı şeklinin esiri bir parazit olmaktan öteye gidemeyecektir. Aydın olmanın gerçek sorumlu ve tarihsel anlamı bu gücü göstermedir. Okuyacağınız bu kitapta Türk aydınının bu anlamda düşün tarihimizde kaç kere fıkzedildiğini kaç kere bu tarihsel sorumluluğunun gerisinde kaldığını göreceksiniz.

Ulusçuluk akımının tarihi batılılaşma ve batıcılık akımının başlaması ile doğmuştur. Onun için bunların oluşumlarını inceleyen sözünü ettiğimiz yazarların kaynaklarının önce Batı meselesi ve batıcılık okunu etrafında toplandığını göreceğiz. İkisinin de kaynağı Türk toplumunun Osmanlı İmparatorluğunun çöküşü döneminde Batı ile karşılaşmasından başlar. Bu tarihi gözden geçirdiğimiz zaman bu çelişkiliklerin ta baştan bugüne kadar sürdüğünü, bunun altında da Batı ile Türk toplumunun münasebetlerindeki uygunsuzlukların, tutarsızlıkların, karşılıksızlıkların baş rolü oynadığını göreceğiz. Bu, bugün de böyledir. Bizim ulusal hedeflerimizle Batı yardımının hedefleri birbirine zıttır; aralarında hiçbir uyuma ve beraberlik yoktur.